

COMARCH

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2018 – 31.12.2018**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 29 kwietnia 2019

Spis treści

I.	Skonsolidowany bilans.....	4
II.	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	6
III.	Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
IV.	Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	8
V.	Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych.....	9
VI.	Informacja dodatkowa	10
1.	Informacje o strukturze i działalności Grupy	10
1.1.	Struktura kapitałowa Grupy Comarch	11
1.2.	Struktura działania Grupy Comarch	12
1.3.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2018 roku	13
1.4.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	13
2.	Opis stosowanych zasad rachunkowości.....	14
2.1.	Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego.....	17
2.2.	Rozpoznawanie przychodów i kosztów.....	27
2.3.	Zarządzanie ryzykiem finansowym	28
2.4.	Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej	29
2.5.	Ważne oszacowania i założenia.....	30
2.6.	Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF	32
3.	Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	35
3.1.	Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2017 rok	35
3.2.	Sprawozdawczość wg segmentów	36
3.3.	Rzeczowe aktywa trwałe	41
3.4.	Nieruchomości inwestycyjne	43
3.5.	Wartość firmy	44
3.6.	Pozostałe wartości niematerialne	45
3.7.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe.....	47
3.8.	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.....	47
3.9.	Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe	48
3.10.	Odroczony podatek dochodowy	50
3.11.	Zapasy	54
3.12.	Należności handlowe oraz pozostałe należności.....	54
3.13.	Kontrakty długoterminowe.....	55
3.14.	Kategorie i klasy instrumentów finansowych	57
3.15.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	60
3.16.	Kapitał zakładowy	61
3.17.	Pozostałe kapitały	63
3.18.	Kredyty, pożyczki	65
3.19.	Pozostałe zobowiązania finansowe	69
3.20.	Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia.....	70
3.21.	Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania.....	71
3.22.	Zobowiązania warunkowe.....	71
3.23.	Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2018 roku	72
3.24.	Przychody ze sprzedaży	73
3.25.	Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	73
3.26.	Pozostałe przychody operacyjne	74
3.27.	Pozostałe koszty operacyjne	74
3.28.	Koszty finansowe – netto.....	75

3.29. Podatek dochodowy	75
3.30. Zyski (straty) kursowe – netto	76
3.31. Zysk na akcję.....	76
3.32. Transakcje z podmiotami powiązanymi.....	77
3.33. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2018 i w 2017 roku.....	79
3.34. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	81
3.35. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe.....	82
3.36. Zdarzenia po dacie bilansu.....	83
3.37. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	86
3.38. Zarządzanie kapitałem.....	86

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 12 MIESIĘCY 2018 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.*	Stan na 1 stycznia 2017 r.*
AKTYWA TRWAŁE				
Rzeczowe aktywa trwałe	3.3	551 063	556 838	501 111
Nieruchomości inwestycyjne	3.4	32 683	15 357	15 626
Wartość firmy	3.5	42 197	42 197	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.6	59 447	63 319	61 343
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	3.7	2 834	3 321	1 118
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.8	1 520	11 233	14 395
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	3.9a	935	2 904	492
Inwestycje pozostałe		211	112	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.10	35 045	31 237	35 007
Pozostałe należności		20 906	5 392	3 914
		746 841	731 910	673 847
AKTYWA OBROTOWE				
Zapasy	3.11	97 198	114 967	76 555
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.12	435 372	392 153	406 721
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 555	2 222	5 210
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.13	134 800	46 886	40 842
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży		0	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9a	3 264	8 516	1 149
Udziały i akcje		0	-	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	3.15	245 915	207 937	235 834
		919 104	772 681	766 312
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		0	3 861	5 598
Aktywa razem		1 665 945	1 508 452	1 445 757

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

PASYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2018	Stan na 31 grudnia 2017*	Stan na 1 stycznia 2017 r.*
KAPITAŁ WŁASNY				
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki				
Kapitał zakładowy	3.16	8 133	8 133	8 133
Pozostałe kapitały	3.17	143 041	143 041	143 041
Różnice kursowe		8 837	4 169	18 524
Zysk netto za okres bieżący		30 616	64 626	73 034
Niepodzielony wynik finansowy		667 519	665 525	604 691
Zmiany niepodzielonego wyniku z tytułu zastosowania MSSF 15		-	(50 432)	(50 432)
		858 146	835 062	796 991
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		17 962	16 128	14 641
Kapitał własny razem		876 108	851 190	811 632
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania długoterminowe				
Kredyty i pożyczki	3.18	175 010	185 596	146 331
Inne zobowiązania		9 801	6 928	5 278
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	1 338	736	2 537
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.20	410	446	631
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.10	43 625	43 962	42 144
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	-	-	-
		230 184	237 668	196 921
Zobowiązania krótkoterminowe				
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.21	182 502	177 320	154 493
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		9 007	4 942	16 800
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.13	163 818	65 133	91 358
Kredyty i pożyczki	3.18	40 267	39 111	28 469
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	479	509	2 350
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.19	328	165	6 530
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.20	163 252	132 414	137 204
		559 653	419 594	437 204
Zobowiązania razem		789 837	657 262	634 125
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 665 945	1 508 452	1 445 757

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017*
Przychody ze sprzedaży	3.24	1 369 619	1 125 110
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	3.25	(1 008 042)	(832 750)
Zysk brutto		361 577	292 360
Pozostałe przychody operacyjne	3.26	20 160	17 673
Koszty sprzedaży i marketingu		(139 417)	(134 529)
Koszty ogólnego zarządu		(106 123)	(98 076)
Pozostałe koszty operacyjne	3.27	(48 654)	(19 064)
Zysk operacyjny		87 543	58 364
Przychody/(Koszty) finansowe – netto	3.28	(13 951)	31 867
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(11 112)	(3 082)
Zysk przed opodatkowaniem		62 480	87 149
Podatek dochodowy	3.29	(30 029)	(21 038)
Zysk netto za okres		32 451	66 111
w tym:			
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		30 616	64 626
Zysk netto przypadający udziałom niedającym kontroli		1 835	1 485
		32 451	66 111
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w zł na jedną akcję)			
– podstawowy	3.31	3,76	7,95
– rozwodniony	3.31	3,76	7,95

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017*
Zysk netto za okres	32 451	66 111
Pozostałe dochody całkowite		
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	4 667	(14 353)
Razem pozostałe dochody całkowite	4 667	(14 353)
Suma dochodów całkowitych za okres	37 118	51 758
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	35 284	50 271
przypadających udziałom niedającym kontroli	1 834	1 487

Pozostałe dochody całkowite obejmują pozycje, które mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat.

*) Dla celów porównawczych dane za 12 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom niebędącym kontrolą	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiany wyniku niepodzielonego z tytułu zastosowania MSSF 15*	-	-	-	-	(50 432)	-	(50 432)
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	<i>(14 355)</i>	-	-	2	<i>(14 353)</i>
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	<i>64 626</i>	-	<i>1 485</i>	<i>66 111</i>
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(14 355)	64 626	-	1 487	51 758
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133	143 041	4 169	64 626	615 093	16 128	851 190
Stan na 1 stycznia 2018 r.	8 133	143 041	4 169	64 626	615 093	16 128	851 190
Przeniesienie wyniku za rok 2017	-	-	-	(64 626)	64 626	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	<i>4 668</i>	-	-	<i>(1)</i>	<i>4 667</i>
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	<i>30 616</i>	-	<i>1 835</i>	<i>32 451</i>
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	4 668	<i>30 616</i>	-	1 834	37 118
Stan na 31 grudnia 2018 r.	8 133	143 041	8 837	30 616	667 519	17 962	876 108

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. W związku z powyższym dokonano ustalenia na dzień 1 stycznia 2018 r. różnicy w przychodach z lat poprzednich pomiędzy zasadami stosowanymi poprzednio a zasadami wynikającymi z MSSF 15 (ujętej jako korekta wyniku z lat poprzednich w powiązaniu z międzyokresowymi rozliczeniami przychodów z tytułu kontraktów długoterminowych). Do wyliczenia przedmiotowej różnicy zastosowano poniższą metodologię: ustalono kontrakty znajdujące się w trakcie realizacji na 31 grudnia 2017 r. a w odniesieniu do tych kontraktów dokonano przeliczenia przychodów ze sprzedaży wg MSSF 15 za cały okres ich realizacji, tj. od dnia rozpoczęcia do 31 grudnia 2017 r. Wpływ opisanych zmian na zysk netto Q1-Q4 2017 wyniósł 22 590 tys. PLN. Aktualnie prezentowany wynik za rok za rok 2017, który pierwotnie wynosił 42 036 tys. PLN, został dla celów porównawczych skorygowany o powyższą zmianę.

Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona akcjonariuszom jednostki dominującej zgodnie z ustalonym terminem, tj. 31 sierpnia 2018 r.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

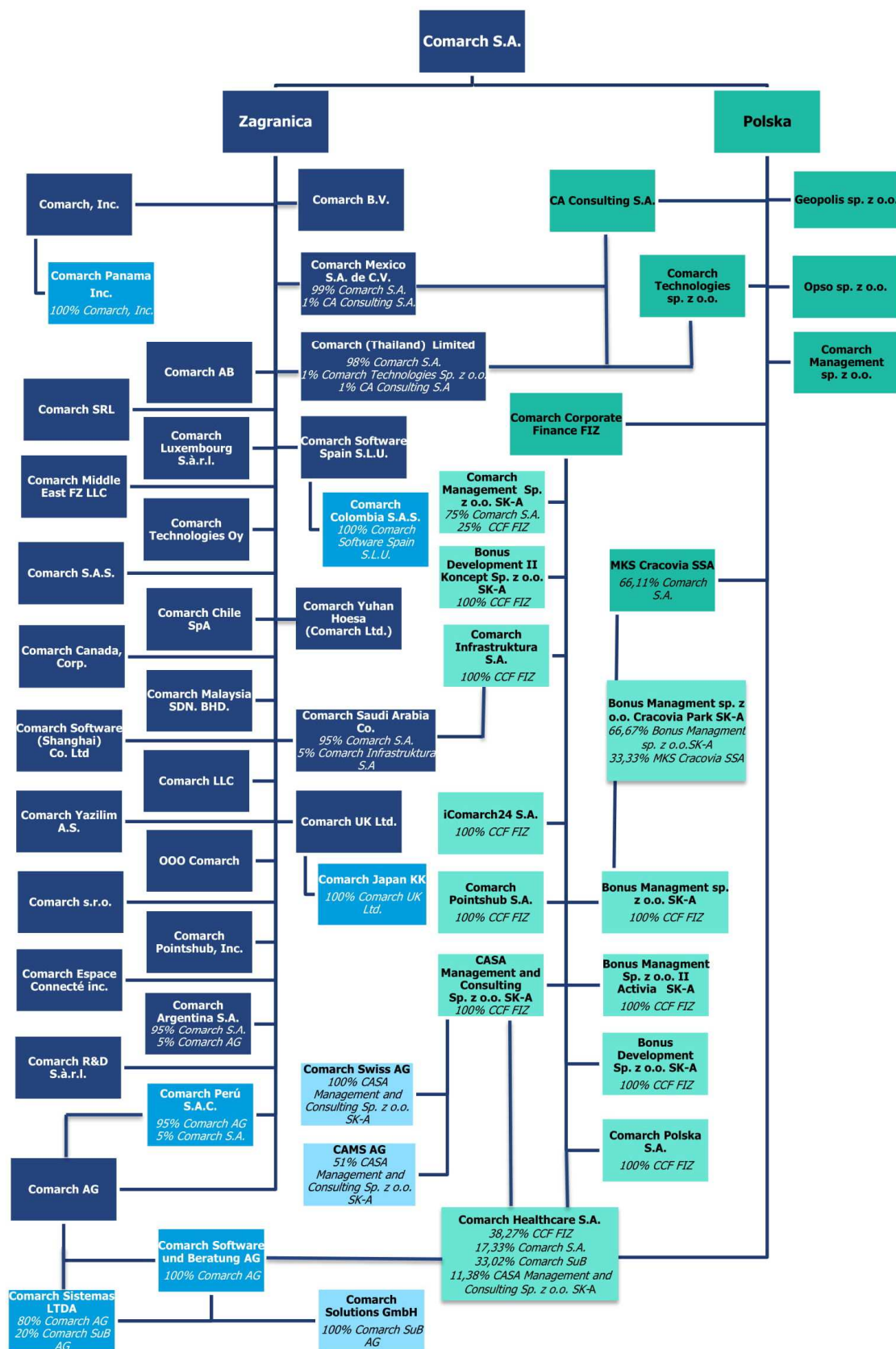
	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	32 451	66 111
Korekty razem	136 830	16 188
<i>Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności</i>	<i>11 112</i>	<i>3 082</i>
<i>Amortyzacja</i>	<i>65 205</i>	<i>64 309</i>
<i>Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych</i>	<i>(1 027)</i>	<i>(1 221)</i>
<i>Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)</i>	<i>3 471</i>	<i>3 712</i>
<i>Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej</i>	<i>(12 118)</i>	<i>(4 264)</i>
<i>Zmiana stanu zapasów</i>	<i>22 283</i>	<i>(34 802)</i>
<i>Zmiana stanu należności</i>	<i>(86 637)</i>	<i>(31 922)</i>
<i>Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów</i>	<i>134 508</i>	<i>17 011</i>
<i>Inne korekty</i>	<i>33</i>	<i>283</i>
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	169 281	82 299
Zapłacony podatek dochodowy	(29 799)	(19 384)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	139 482	62 915
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(74 702)	(121 530)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	5 037	12 643
Nabycie wartości niematerialnych	(11 861)	(18 971)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	9 934	9 407
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(100)	(6 310)
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(1 304)	(2 130)
Udzielone pożyczki	(16 350)	(4 624)
Spłacone pożyczki	10 870	2 090
Odsetki	312	267
Zbycie aktywów finansowych	6 485	13 082
Inne wydatki na aktywa finansowe	-	-
Inne wpływy inwestycyjne	-	48
Inne wydatki inwestycyjne	-	(163)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(71 679)	(116 191)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tytułu emisji kapitału	-	-
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	45 942	89 869
Spłata kredytów i pożyczek	(61 998)	(33 359)
Odsetki od kredytu	(3 361)	(3 088)
Wpływy z tytułu spłaconych pożyczek	1 097	-
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	47	2 630
Inne zobowiązania finansowe (udzielone pożyczki)	(1 891)	(5 000)
Dywidendy i inne niż wypłaty na rzecz właścicieli wydatki z tytułu podziału zysku	(12 200)	(12 200)
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(168)	(175)
Inne wpływy finansowe	714	1 330
Inne wydatki finansowe	(1 048)	(564)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(32 866)	39 443
Zmiana środków pieniężnych netto	34 937	(13 833)
Środki pieniężne na początek okresu	207 925	235 825
Dodatnie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	3 044	(14 067)
Środki pieniężne na koniec okresu	245 906	207 925
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	3 550	3 737

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co., Comarch Mexico S.A. de C.V., Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.), Comarch (Thailand) Limited, Comarch BV i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,

- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółki Comarch s.r.o. i Comarch Pointshub S.A. nie prowadzą obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2018 roku

W dniu 22 marca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 10 114 806,00 PLN do 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. W dniu 6 lipca 2018 r. zostało zarejestrowane rzeczowe podwyższenie kapitału.

W dniu 11 maja 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Management Sp. z o.o. o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN.

W dniu 13 kwietnia 2018 r. została zarejestrowana spółka zależna Comarch Mexico S.A. de C.V. o kapitale zakładowym 500 000 MXN składającym się z 500 akcji o wartości 1 000 MXN każda. Spółka Comarch S.A. posiada 495 akcji, czyli 99% udziałów i głosów w spółce Comarch Mexico S.A. de S.V. a CA Consulting S.A. posiada 5 akcji, czyli 1% udziałów i głosów w spółce.

W dniu 2 lipca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Japan KK podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 10 mln JPY, tj. z 5 mln JPY do 15 mln JPY. Comarch UK objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 200 akcji o wartości nominalnej 50 000 JPY. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane.

W dniu 23 sierpnia 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Colombia S.A.S. o kwotę 3 010 063 000 COP, tj. z kwoty 182 000 000 COP do kwoty 3 192 063 000 COP. Podwyższenie miało miejsce za sprawą konwersji zobowiązań od Comarch Software Spain S.L.U., który posiada 100% udziałów. Wysokość kapitału docelowego spółki wynosi 3 600 000 000,00 COP i składa się z 3 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 000 COP każda.

W dniu 11 września 2018 r. dokonano rejestracji spółki Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej. Kapitał zakładowy spółki wynosi 100 mln KRW i składa się z 10 000 akcji o wartości 10 000 KRW każda. Spółka Comarch S.A. posiada 10 000 akcji, czyli 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.).

W październiku 2018 rozpoczęła działalność operacyjną spółka Comarch (Thailand) Limited. Właścicielami 100% udziałów w spółce były pierwotnie 3 osoby fizyczne, będące członkami zarządu Comarch S.A. W dniu 14 grudnia 2018 została podpisana umowa odkupienia udziałów spółki Comarch (Thailand) Limited przez spółki: Comarch SA, CA Consulting SA, Comarch Technologies Sp. z o.o. Udziały zostały opłacone a zmiana ta została prawnie zarejestrowane w Tajlandii w dniu 24 grudnia 2018 r. Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 8,000,000 THB o wartości 100 THB za 1 udział.

W dniu 23 listopada 2018 r. została zarejestrowana w Rotterdamie spółka zależna Comarch BV o kapitale zakładowym 100 000 EUR składającym się z 100 000 akcji o wartości 1 EUR każda. Spółka Comarch S.A. posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch BV.

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 12 miesięcy 2018 roku zostało przygotowane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości („MSR”), Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) oraz interpretacjami opublikowanymi przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego za wyjątkiem tych pozycji, które zgodnie z niniejszymi zasadami są wyceniane w inny sposób.

Sporządzenie sprawozdania wg MSSF wymaga dokonania szeregu szacunków i zastosowania własnego osądu. W nocie 2.5 zostały zaprezentowane te obszary sprawozdania finansowego, które wymagają znaczących szacunków lub w stosunku do których wymagana jest znacząca doza osądu.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę Comarch w dającej się przewidzieć przyszłości. Według Zarządu Spółki Dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności.

Grupa Comarch sporządza rachunek zysków i strat w wersji kalkulacyjnej, natomiast rachunek przepływów pieniężnych sporządzany jest metodą pośrednią.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2018 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Mexico S.A. de C.V.	Jednostka zależna	Pełna	99% w posiadaniu Comarch S.A., 1% w posiadaniu CA Consulting S.A.
Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.)	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch (Thailand) Limited	Jednostka zależna	Pełna	98% w posiadaniu Comarch S.A., 1% w posiadaniu CA Consulting S.A., 1% w posiadaniu Comarch Technologies Sp. z o.o.
Comarch BV	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%

CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	26,45% w posiadaniu Comarch S.A., 8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	38,27% w posiadaniu CCF FIZ, 17,33% w posiadaniu Comarch S.A., 33,02% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG, 11,38% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
MKS Cracovia SSA	Jednostka zależna	Pełna	66,11%

2.1. Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego

2.1.1. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne według miejsca prowadzenia działalności. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział miejsca prowadzenia działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2018 przedstawiał się następująco: 20% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 24% w drugim kwartale, 25% w trzecim kwartale oraz 31% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2019 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2018 roku.

Grupa zwraca uwagę, że dane porównawcze za cztery kwartały 2017 roku zostały zmodyfikowane w związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 roku zasad wynikających z MSSF 15.

2.1.2. Konsolidacja

a) Jednostki zależne

Jednostki zależne to wszelkie jednostki (w tym jednostki specjalnego przeznaczenia), w odniesieniu, do których Grupa ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Przy dokonywaniu oceny, czy Grupa kontroluje daną jednostkę uwzględnia się istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Jednostki zależne podlegają pełnej konsolidacji od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Przestaje się je konsolidować z dniem ustania kontroli.

Przejęcia jednostek i wyodrębnionych części działalności rozlicza się metodą nabycia. Każdorazowo płatność przekazana w wyniku połączenia jednostek wyceniana jest w zagregowanej wartości godziwej (na dzień dokonania zapłaty) przekazanych aktywów, poniesionych lub przejętych zobowiązań oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez Grupę w zamian za przejęcie kontroli nad jednostką przejmowaną. Koszty bezpośrednio związane z połączeniem jednostek gospodarczych ujmowane są w wyniku finansowym w momencie ich poniesienia.

W określonych przypadkach, przekazana płatność zawiera także aktywa lub zobowiązania wynikające z płatności warunkowej, mierzonej na dzień nabycia w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej płatności warunkowej w kolejnych okresach ujmowane są jako zmiany kosztu połączenia jedynie jeżeli mogą być zaklasyfikowane jako zmiany w okresie pomiaru. Wszystkie inne zmiany rozliczane są zgodnie z odpowiednimi regulacjami MSSF. Zmiany w wartości godziwej płatności warunkowej zakwalifikowanej jako element kapitałowy nie są ujmowane.

Dające się zidentyfikować aktywa, zobowiązania i zobowiązania warunkowe jednostki przejmowanej spełniające warunki ujęcia zgodnie z MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” ujmuje się w wartości godziwej na dzień przejścia, z uwzględnieniem wyjątków zawartych w MSSF 3.

W razie nabycia kontroli w następstwie kilku następujących po sobie transakcji, udziały będące w posiadaniu Grupy na dzień objęcia kontroli są wyceniane w wartości godziwej z odniesieniem skutków w rachunek zysków i strat. Kwoty narosłe z tytułu udziałów w tej jednostce odniesione uprzednio do innych składników całkowitych dochodów są przenoszone do rachunku zysków i strat.

Wartość firmy wynikającą z przejścia ujmuje się w aktywach i początkowo wykazuje po kosztach, jako wartość kosztów przejścia przekraczającą udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować ujętych aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Jeśli po przeszacowaniu udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej przekracza koszt połączenia jednostek gospodarczych, nadwyżkę ujmuje się niezwłocznie w wyniku finansowym.

Transakcje, rozrachunki i nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Nie zrealizowane straty również podlegają eliminacji, chyba że transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przez przekazany składnik aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne zostały zmienione, tam gdzie było to konieczne, dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

b) Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20 do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje określoną w dniu nabycia wartość firmy.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. O łączne zmiany stanu od dnia nabycia koryguje się wartość bilansową inwestycji. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne niezabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba, że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą, a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych. Nie zrealizowane straty również są eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki stowarzyszone zostały, tam gdzie było to konieczne, zmienione dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

c) Zasady ujmowania Grupy Comarch SuB w sprawozdaniu skonsolidowanym

Spółka Comarch Software und Beratung AG będąca jednostką dominującą dla spółek Grupy Comarch SuB począwszy od 2013 roku nie sporządza samodzielnie skonsolidowanego sprawozdania finansowego obejmującego dane spółki Comarch Software und Beratung AG i jej jednostek zależnych. Comarch S.A., jednostka dominująca Grupy Comarch, sporządza w sposób bezpośredni skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmujące dane Spółki Comarch S.A. i wszystkich pozostałych jednostek zależnych (w tym Comarch SuB i jej spółek zależnych).

2.1.3. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w polskich złotych (PLN), która jest walutą funkcjonalną i walutą prezentacji jednostki dominującej.

b) Transakcje i salda wyrażone w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat, o ile nie odracza się ich w kapitale własnym, gdy kwalifikują się do uznania za zabezpieczenie przepływów pieniężnych i zabezpieczenie udziałów w aktywach netto.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe wyceniane według wartości godziwej w korespondencji z rachunkiem zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży uwzględnia się w kapitale z wyceny w wartości godziwej.

c) Spółki wchodzące w skład Grupy

Wyniki i sytuację finansową wszystkich jednostek Grupy (z których żadna nie prowadzi działalności w warunkach hiperinflacji), których waluty funkcjonalne różnią się od waluty prezentacji, przelicza się na walutę prezentacji w następujący sposób:

- aktywa i zobowiązania w każdym prezentowanym bilansie przelicza się według kursu zamknięcia obowiązującego na ten dzień bilansowy,
- przychody i koszty w każdym rachunku zysków i strat przelicza się według kursów średnich (chyba, że kurs średni nie stanowi zadowalającego przybliżenia skumulowanego wpływu kursów z dni transakcji – w takim wypadku przychody i koszty przelicza się według kursów z dni transakcji), a wszystkie wynikające stąd różnice kursowe ujmuje się jako odrębny składnik kapitału własnego.

Przy konsolidacji, różnice kursowe z tytułu przeliczenia inwestycji netto w jednostkach zagranicznych oraz kredytów, pożyczek i innych instrumentów walutowych wyznaczonych na zabezpieczenia takich inwestycji ujmuje się w kapitale własnym. Przy sprzedaży jednostki prowadzącej działalność za granicą, takie różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat jako część zysku lub straty ze sprzedaży.

Wartość firmy i korekty do poziomu wartości godziwej, które powstają przy nabyciu jednostki zagranicznej, traktuje się jako aktywa i zobowiązania jednostki zagranicznej oraz przelicza według kursu zamknięcia.

Kursy EURO użyte do przeliczania danych finansowych

Średni kurs NBP

z dnia 31.12.2018 r.	4,3000
z dnia 31.12.2017 r.	4,1709

Średnia arytmetyczna średnich kursów NBP na koniec każdego miesiąca

za okres 1.01 - 31.12.2018 r.	4,2669
za okres 1.01 - 31.12.2017 r.	4,2447

Kursy wybranych walut użyte do przeliczania danych bilansowych**Średni kurs NBP dla USD**

z dnia 31.12.2018 r.	3,6227
z dnia 31.12.2017 r.	3,4813

Średni kurs NBP dla CHF

z dnia 31.12.2018 r.	3,8166
z dnia 31.12.2017 r.	3,5672

Średni kurs NBP dla GBP

z dnia 31.12.2018 r.	4,7985
z dnia 31.12.2017 r.	4,7001

Średni kurs NBP dla DKK

z dnia 31.12.2018 r.	0,5759
z dnia 31.12.2017 r.	0,5602

Średni kurs NBP dla CAD

z dnia 31.12.2018 r.	2,7620
z dnia 31.12.2017 r.	2,7765

2.1.4. Inwestycje**a) Aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczonymi przez rachunek zysków i strat**

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub jeżeli został zaliczony do tej kategorii przez Zarząd. Instrumenty pochodne również zalicza się do „przeznaczonych do obrotu”, o ile nie zostały przeznaczone na zabezpieczenia. Tego typu instrumenty są wykazywane osobno w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Aktywa z tej kategorii zalicza się do aktywów obrotowych, jeżeli są przeznaczone do obrotu lub ich realizacji oczekuje się w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to nie zaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nie notowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Grupa wydaje środki pieniężne, towary lub usługi bezpośrednio dłużnikowi, nie mając zamiaru wprowadzać swojej należności do obrotu. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego. Pożyczki i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego zalicza się do aktywów trwałych. Pożyczki i należności zalicza się do wykazywanych w bilansie należności handlowych i usług oraz pozostałych należności.

c) Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarządy jednostek tworzących Grupę zamierzają i są w stanie utrzymać do terminu zapadalności.

d) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży to nie zaliczone do instrumentów pochodnych instrumenty finansowe przeznaczone do tej kategorii albo nie zaliczone do żadnej z pozostałych. Zalicza się je do aktywów trwałych, o ile Zarząd nie zamierza zbyć inwestycji w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Transakcje zakupu i sprzedaży inwestycji ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Grupa zobowiązuje się zakupić lub sprzedać dany składnik aktywów. Inwestycje ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Inwestycje wyłącza się z ksiąg rachunkowych, gdy prawa do uzyskiwania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami wykazywanymi w rachunku zysków i strat, wykazuje się po początkowym ujęciu według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności wykazuje się według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej. Zrealizowane i nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej aktywów finansowych wykazywanych według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczonymi w korespondencji z w rachunkiem zysków i strat wykazuje się w rachunku zysków i strat, w okresie, w którym powstały. Nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej niepieniężnych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” ujmują się w kapitale własnym. W razie sprzedaży papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” lub utraty przez nie wartości, łączne dotychczasowe korekty do poziomu aktualnej wartości godziwej wykazuje się w rachunku zysków i strat jako zyski i straty na inwestycyjnych papierach wartościowych.

Wartość godziwa inwestycji notowanych wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nie notowanych papierów wartościowych), Grupa ustala wartość godziwą stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie niedawno przeprowadzonych transakcji na normalnych zasadach rynkowych, odwołanie się do innych instrumentów, które są w zasadzie identyczne, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz powszechnie uznane za poprawne modele wyceny instrumentów pochodnych, oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku.

Grupa dokonuje na każdy dzień bilansowy oceny, czy występują obiektywne dowody na to, że składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły na wartości. W odniesieniu do kapitałowych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży”, przy ustalaniu, czy papiery wartościowe utraciły na wartości bierze się pod uwagę znaczący lub przedłużający się spadek wartości godziwej danego papieru wartościowego poniżej jego kosztu. Jeżeli takie dowody występują w przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączne dotychczasowe straty – ustalone jako różnica pomiędzy ceną nabycia, a aktualną wartością godziwą, pomniejszona o ewentualne straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat – wyłącza się z kapitału własnego i ujmują w rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat z tytułu instrumentów kapitałowych nie podlegają odwróceniu w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

2.1.5. Aktywa trwałe

a) Wartości niematerialne

Wartości niematerialne ujmowane są w ewidencji według cen nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych metodą liniową. Przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają oszacowanemu okresowi użytkowania wartości niematerialnych, za wyjątkiem kart zawodników (dot. MKS Cracovia SSA), które amortyzowane są w okresie obowiązującej umowy z danym zawodnikiem.

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA zostało nabyte i jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i dlatego nie jest amortyzowane. Grunty będące w użytkowaniu wieczystym spółki MKS Cracovia SSA nie podlegają amortyzacji, gdyż posiadają nieokreślony okres użytkowania, z uwagi na fakt, iż Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, o których zależałoby przedłużenie tego prawa.

Wieczyste użytkowanie w Polsce traktowane jest jako synonim własności a nie dzierżawy, po zakończeniu której użytkownik oddaje grunt. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela MKS Cracovia SSA czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportowa w tym MKS Cracovia SSA m in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej,
- umorzenie podatku od nieruchomości,
- wniesienie aportem opłat za użytkowanie wieczyste.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG) obejmują wartość relacji z klientami spółki. Aktywo to zostało ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy. Rozliczenie amortyzacji zakończono w roku 2016.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. z o.o. (obecnie Comarch Healthcare S.A.) obejmują prawa majątkowe do oprogramowania Optimed, OptiNFZKom, BaKS, Carber, SDK, Repos. Aktywa te zostały ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. o.o. metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania, czyli 60 miesięcy. Rozliczenie amortyzacji zakończono w roku 2016.

b) Wartość firmy

Wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto (obejmujących możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia) przejętej jednostki zależnej/stowarzyszonej na dzień przejęcia. Wartość firmy z przejęcia jednostek zależnych ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy z przejęcia jednostek stowarzyszonych ujmuje się w ramach inwestycji w jednostkach stowarzyszonych. Wartość firmy jest testowana corocznie na dzień bilansowy kończący rok obrotowy pod kątem utraty wartości i wykazywana w bilansie według kosztu pomniejszonego o skumulowane odpisy z tytułu ewentualnej utraty wartości. Zyski i straty ze zbycia jednostki uwzględniają wartość bilansową wartości firmy dotyczącą sprzedanej jednostki.

W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

c) Rzeczowe aktywa trwałe

Środki trwałe

Wycenione zostały według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają ekonomicznej użyteczności środków trwałych.

Szczegółowe zasady amortyzowania środków trwałych przyjętych przez Spółkę są następujące: środki amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanym okresom użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Środki trwałe w budowie

Środki trwałe w budowie wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Odsetki od kredytu inwestycyjnego w okresie realizacji inwestycji aktywowane są w pozycji środki trwałe w budowie. Odsetki od kredytu inwestycyjnego po przyjęciu środka trwałego sfinansowanego kredytem obciążają wynik roku w pozycji koszty finansowe.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych

Ulepszenia w obcych środkach trwałych wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

d) Leasing

Grupa użytkuje na zasadach leasingu samochody oraz sprzęt komputerowy. Ponieważ na mocy zawartych umów nastąpiło zasadniczo przeniesienie całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, ujęte są one w księgach na zasadach leasingu finansowego. Wprowadzone zostały do ksiąg jako aktywa i zobowiązania w kwotach równych wartości minimalnych opłat leasingowych ustalonych na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe rozdziela się pomiędzy koszty finansowe i zmniejszenia niespłaconego salda zobowiązań. Część odsetkowa kosztów finansowych obciąża rachunek wyników przez okres trwania leasingu w taki sposób, aby uzyskać stałą stopę procentową w stosunku do niespłaconego salda. Środki użytkowane na zasadach leasingu podlegają amortyzacji przez krótszy z okresów: okres umowy lub użytkowania.

e) Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

Dotyczą długoterminowej części czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

f) Utrata wartości aktywów

Aktywa o nieokreślonym okresie użytkowania nie podlegają amortyzacji, lecz corocznie są testowane pod kątem możliwej utraty wartości. Aktywa podlegające amortyzacji analizuje się pod kątem utraty wartości, ilekroć jakieś zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazują na możliwość niezrealizowania ich wartości bilansowej. Stratę z tytułu utraty wartości ujmuje się w wysokości kwoty, o jaką wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna to wyższa z dwóch kwot: wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży i wartości użytkowej. Dla potrzeb analizy pod kątem utraty wartości, aktywa grupuje się na najniższym poziomie, w odniesieniu do którego występują dające się zidentyfikować odrębnie przepływy pieniężne (ośrodki wypracowujące środki pieniężne).

2.1.6. Aktywa obrotowe

a) Zapasy (produkty w toku oraz materiały i towary)

Wykazywana w sprawozdaniu produkcja w toku dotyczy wytwarzanego przez Grupę i przeznaczonego do wielokrotnej sprzedaży oprogramowania. Produkcja w toku jest wyceniana według technicznych bezpośrednich kosztów wytworzenia.

Wytworzone przez Grupę i przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży oprogramowanie użytkowe wyceniane jest w okresie przynoszenia przez nie korzyści ekonomicznych, nie dłuższym niż 36 miesięcy, jakie następują od rozpoczęcia sprzedaży, w wysokości nadwyżki kosztów ich wytworzenia nad przychodami netto uzyskanymi ze sprzedaży tych produktów w ciągu kolejnych 36 miesięcy. Nie odpisane po tym okresie koszty wytworzenia zwiększają pozostałe koszty operacyjne.

W zależności od charakteru wytworzonego oprogramowania i oceny możliwości jego sprzedaży stosuje się zasadę odpisywania w koszt własny poniesionych na jego wytworzenie nakładów w wysokości od 50% do 100% zafakturowanej w powyższym okresie sprzedaży. Jeżeli Spółka posiada wcześniej informacje o ograniczeniu możliwości dalszej sprzedaży, niezwłocznie dokonuje odpisu aktualizującego wartość produkcji w toku w wysokości nakładów, w stosunku, do których występuje prawdopodobieństwo nie odzyskania, bądź też dokonuje jednorazowo odpisania całości nierozliczonych nakładów (w zależności od stopnia oceny ryzyka) w ciężar kosztu własnego sprzedaży.

Ewidencja materiałów i towarów prowadzona jest według rzeczywistych cen nabycia. Rozchody wyceniane są według zasady pierwsze przyszło, pierwsze wyszło (FIFO). Materiały i towary wycenione są według rzeczywistych cen nabycia nie wyższych od cen sprzedaży netto.

b) Należności

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a w następnych okresach wg skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu).

Należności w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

W celu urealnienia wartości, należności zostały pomniejszone o odpisy aktualizujące wartość należności wątpliwych. Odpis z tytułu utraty wartości odpowiada różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością bieżącą rzeczywistych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów. Ze względu na specyfikę działalności (występowanie w ograniczonym zakresie należności od tzw. kontrahentów masowych), dokonywanie stosownych odpisów aktualizacyjnych odbywa się drogą szczegółowej identyfikacji należności i oceny zagrożenia wpływu środków pieniężnych wynikających z uwarunkowań umownych i biznesowych.

c) Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Kategoria ta obejmuje środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych, depozyty bankowe płatne na żądanie, płynne krótkoterminowe papiery wartościowe oraz inne krótkoterminowe inwestycje o dużej płynności.

d) Rozliczenie kontraktów długoterminowych

Koszty związane z kontraktami długoterminowymi ujmuje się w momencie poniesienia. Wynik na kontraktach ustala się według stopnia zaawansowania prac, o ile jest możliwe wiarygodne ustalenie stopnia zaawansowania. Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować wyniku umowy, to przychody ujmuje się wyłącznie do wysokości poniesionych kosztów umowy, dla których istnieje prawdopodobieństwo ich odzyskania. Stopień zaawansowania mierzy się w oparciu o wyrażony procentowo stosunek kosztów poniesionych do dnia bilansowego, do łącznych szacowanych kosztów z tytułu kontraktu. Jeżeli prawdopodobne jest że łączne koszty z tytułu umowy przekroczą łączne przychody, to przewidywaną stratę ujmuje się natychmiast.

Grupa prezentuje w aktywach pozycję „Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych” w przypadku gdy występuje nadwyżka poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, nad wartością zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów. W przeciwnym przypadku, tj. gdy występuje nadwyżka zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów nad wartością poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, Grupa prezentuje w zobowiązaniach pozycję „Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych”. Ww. nadwyżki są

ustalane dla każdego kontraktu osobno i prezentowane rozdzielnie bez saldowania poszczególnych pozycji.

e) Aktywa przeznaczone do zbycia

Aktywa i grupy do zbycia klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa Spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji. Aktywa (i grupy do zbycia) sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

2.1.7. Kapitał własny

Kapitał własny obejmuje między innymi:

- a) kapitał zakładowy jednostki dominującej wykazany w wartości nominalnej,
- b) pozostałe kapitały utworzone:
 - z podziału zysku,
 - z nadwyżki sprzedaży akcji ponad wartość nominalną,
 - z wyceny opcji menedżerskiej,
- c) zysk niepodzielony wynikający z korekt z tytułu zmiany zasad rachunkowości oraz z wyników osiągniętych przez Grupę, a nie przeniesionych do pozostałych kapitałów,
- d) różnice kursowe.

2.1.8. Świadczenia pracownicze

a) Świadczenia oparte na akcjach

Jednostka dominująca do 2014 roku włącznie prowadziła program wynagrodzeń opartych na akcjach i regulowanych akcjami. Wartość godziwa świadczonej przez pracowników pracy, w zamian za przyznanie opcji powiększała koszty. Łączną kwotę, jaką należało rozliczyć w koszty przez okres nabywania uprawnień przez pracowników do realizacji opcji, ustalano w oparciu o wartość godziwą przyznaną opcji, z wyłączeniem wpływu ewentualnych niezwiązanych z rynkiem kapitałowym warunków nabywania uprawnień (np. celów do osiągnięcia w zakresie rentowności i wzrostu sprzedaży). Warunki nabywania uprawnień do realizacji uwzględniały w założeniach co do przewidywanej liczby opcji, które mogły być zrealizowane. Na każdy dzień bilansowy jednostka dominująca weryfikowała swoje oszacowania. Wpływ ewentualnej weryfikacji pierwotnych oszacowań Jednostka dominująca ujmowała w rachunku zysków i strat, w korespondencji z kapitałem własnym. Uzyskane wpływy z tytułu realizacji opcji, tj. wpływy z tytułu objęcia akcji (pomniejszone o koszty transakcyjne bezpośrednio związane z realizacją) odnosiły się na kapitał zakładowy (wartość nominalna) oraz kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej.

2.1.9. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

a) Zobowiązania handlowe i pozostałe zobowiązania

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a na dzień bilansowy w kwocie skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu). Zobowiązania w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

b) Zobowiązanie finansowe

W momencie początkowego ujęcia zobowiązania finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika zobowiązań niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Po początkowym ujęciu, jednostka wycenia zobowiązania finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych, wycenianych wg wartości godziwej. Zobowiązania finansowe wyznaczone jako pozycje zabezpieczone podlegają wycenie zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń.

c) Rezerwy na zobowiązania

Rezerwy na koszty restrukturyzacji, naprawy gwarancyjne, roszczenia prawne oraz inne zdarzenia (głównie na urlopy oraz nagrody), w wyniku których na Grupie ciąży obecny obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, tworzy, ujmuje się, jeżeli:

- Grupa posiada bieżące prawne lub zwyczajowe zobowiązanie wynikające z przeszłych zdarzeń,
- istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że w celu rozliczenia tych zobowiązań konieczne będą wydatki środków Grupy oraz
- wartość ta została oszacowana w sposób wiarygodny.

Rezerwy restrukturyzacyjne obejmują głównie odprawy pracownicze. Rezerw nie ujmuje się w odniesieniu do przyszłych strat operacyjnych.

Jeżeli występuje szereg podobnych zobowiązań, prawdopodobieństwo konieczności wydatkowania środków w celu ich rozliczenia określa się dla całej grupy podobnych zobowiązań. Rezerwę ujmuje się nawet wówczas, gdy prawdopodobieństwo wydatkowania środków w związku z jedną pozycją zawierającą się w grupie zobowiązań jest niewielkie.

Rezerwy wycenia się według wartości bieżącej kosztów oszacowanych zgodnie z najlepszą wiedzą przez kierownictwo Spółki, których poniesienie jest niezbędne w celu rozliczenia bieżącego zobowiązania na dzień bilansowy. Stopa dyskonta zastosowana do ustalenia wartości bieżącej odzwierciedla aktualną ocenę rynkową wartości pieniądza w czasie oraz zwiększenia dotyczące danego zobowiązania.

2.1.10. Odroczonego podatek dochodowy

Jako generalną zasadę przyjmuje się zgodnie z MSR12, iż w związku z przejściowymi różnicami między wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów, a ich wartością podatkową oraz stratą podatkową możliwą do odliczenia w przyszłości, tworzona jest rezerwa i ustalane aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

Zobowiązanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty, w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, to jest różnic, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości. Odroczonego podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych obowiązujących prawnie lub faktycznie na dzień bilansowy, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Zgodnie z realizowaną polityką, dywidendy ze spółek zależnych nie są regularnie wypłacane, z tego powodu brak jest możliwości określenia terminu, w jakim odwrócą się różnice przejściowe z tytułu opodatkowania dywidend spoza krajów UE podatkiem CIT w krajach UE. Ze względu na powyższe Grupa nie tworzy rezerwy na podatek dochodowy z tytułu opodatkowanych dywidend.

Różnica pomiędzy stanem zobowiązań i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i początek okresu sprawozdawczego wpływa na wynik finansowy, przy czym zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące operacji rozliczanych z kapitałem własnym, odnoszone są również na kapitał własny.

2.2. Rozpoznawanie przychodów i kosztów

Prowadzona przez Grupę Comarch działalność w zdecydowanej większości polega na wytwarzaniu oprogramowania do wielokrotnej sprzedaży oraz na realizacji informatycznych kontraktów integracyjnych. W ramach kontraktów integracyjnych Grupa Comarch oferuje wykonanie systemów informatycznych "pod klucz" składających się z oprogramowania (własnego i obcego) i/lub sprzętu komputerowego i/lub świadczeniu usług takich jak:

- usługi wdrożeniowe,
- usługi instalacyjne,
- serwis gwarancyjny i pogwarancyjny,
- usługi asysty technicznej,
- usługi *customizacji* (dostosowania) oprogramowania,
- usługi udostępniania rozwiązań IT w modelu *Cloud*
- inne usługi informatyczne i nieinformatyczne niezbędne do realizacji systemu.

Przy ustalaniu całkowitych przychodów z kontraktu uwzględnia się:

- przychody z oprogramowania własnego (niezależnie od formy, w jakiej oprogramowanie to jest udostępniane, czyli: licencje, prawa majątkowe, itp.),
- przychody z usług, o których mowa w poprzednim akapicie.

Kierownicy jednostek mogą podjąć decyzję o zaliczeniu do całkowitych przychodów z kontraktu szacowanych przychodów, dla których istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostaną zrealizowane (np. w trakcie realizacji kontraktu z przyczyn technicznych następuje modyfikacja projektu i istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że zamawiający zaakceptuje modyfikację i wysokość przychodów wynikających z tej modyfikacji). Dla kontraktów integracyjnych, w ramach których dostarczane jest oprogramowanie autorstwa Grupy Comarch przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży, osobno ujmuje się w księgach przychody i koszty związane z tym oprogramowaniem oraz przychody i koszty związane z pozostałą częścią kontraktu integracyjnego. Różne kontrakty integracyjne łączy się i ujmuje w księgach razem jako jeden kontrakt, jeżeli:

- umowy są realizowane jednocześnie lub w ciągłej sekwencji czasowej i precyzyjne rozdzielenie kosztów ich realizacji jest niemożliwe lub
- umowy są tak ściśle powiązane ze sobą, że w rzeczywistości są one częścią pojedynczego projektu ze wspólną dla całego projektu marżą zysku.

Kontrakty są realizowane w oparciu o zawierane umowy a świadczenia zwykle uznaje się za wykonane w zdefiniowanych w nich terminach, z reguły w oparciu o podpisywane obustronnie protokoły odbioru prac.

Przychody z tytułu pozostałych usług (np. usługi serwisowe, usługi asysty) rozpoznaje się równomiernie w okresie trwania umowy/świadczenia usług. Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego oraz innych towarów rozpoznaje się zgodnie z ustalonymi warunkami dostawy. Przychody ze sprzedaży pozostałych usług, produktów, towarów i innych składników majątkowych obejmują sumy wartości godziwych należnych zafakturowanych przychodów, z uwzględnieniem upustów i rabatów bez podatku od towarów i usług.

W przypadku realizacji indywidualnych informatycznych kontraktów terminy płatności są ustalane indywidualnie w zależności od ich wielkości, długości okresu realizacji, szacowanych nakładów kosztowych. W zależności od specyfiki kontraktu kwoty wynagrodzeń mogą być stałe zdefiniowane w umowie lub mogą zawierać elementy zmienne zależne od ilości i przebiegu prac.

Zdarza się też, że w czasie realizacji kontraktu dochodzi ze strony kontrahenta do zmian ustalonego zakresu prac co skutkuje zmianami wysokości pierwotnie ustalonego wynagrodzenia.

W przypadku sprzedaży oprogramowania wielokrotnego użytku stosuje się zwyczajowo stałe terminy płatności.

Koszty sprzedaży obejmują koszty marketingu oraz koszty pozyskania nowych zleceń przez centra (działy) sprzedaży Grupy Comarch. Koszty ogólne obejmują koszty funkcjonowania Grupy Comarch jako całości i zalicza się do nich w szczególności koszty zarządu oraz koszty działów pracujących na potrzeby ogólne Grupy.

Różnice kursowe dotyczące należności ujmowane są w pozycji przychody ze sprzedaży a od zobowiązań w pozycji koszt sprzedanych produktów, usług i towarów.

Dotacje

Grupa otrzymuje dotacje na finansowanie prac badawczo-rozwojowych w ramach programów pomocy unijnej. Dotacje te ujmuje się w sposób systematyczny jako przychód w poszczególnych okresach, tak aby zapewnić ich współmierność z ponoszonymi kosztami, które dotacje te mają kompensować, stosownie do celu ich rozliczenia. Dotacje te pomniejszają odpowiednie koszty bezpośrednie, które to koszty po skompensowaniu ich z dotacją prezentowane są w koszcie sprzedanych produktów, usług i materiałów.

a) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Obejmują przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio ze zwykłą działalnością jednostek i obejmują głównie: wynik na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, darowizny, utworzone rezerwy, skutki aktualizacji wartości aktywów.

b) Przychody i koszty finansowe

Obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek, wynik osiągnięty z tytułu różnic kursowych z działalności finansowej, ze zbycia aktywów finansowych, skutki aktualizacji wartości inwestycji oraz otrzymane dywidendy. Dywidendy uznawane są za przychody nie wcześniej niż podjęte zostały prawomocne decyzje o dokonaniu ich wypłat. Koszty odsetek płaconych od kredytu inwestycyjnego ujmowane są w kosztach finansowych od momentu przyjęcia do użytkowania środka sfinansowanego kredytem.

2.3. Zarządzanie ryzykiem finansowym

2.3.1. Ryzyko kredytowe

Grupa analizuje wiarygodność finansową potencjalnych klientów przed zawarciem umów na dostawę systemów informatycznych i w zależności od oceny standingu finansowego dostosowuje warunki każdej umowy do potencjalnego ryzyka. Koncentracja ryzyka kredytowego jest ograniczona ze względu na dywersyfikację sprzedaży Grupy do znacznej liczby kontrahentów z różnych branż gospodarki i z różnych regionów świata.

2.3.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych

Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko zmian stóp procentowych w związku z posiadanymi środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami oraz z zawartymi długoterminowymi kredytami inwestycyjnymi przeznaczonymi na finansowanie nowych budynków produkcyjnych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Kredyty są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę WIBOR oraz LIBOR. Jednostka dominująca dokonywała zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej w tym obszarze za pomocą kontraktów IRS, a także prowadzi stały monitoring sytuacji rynkowej w tym zakresie. Wpływ zmiany stóp procentowych na wysokość płaconych odsetek od kredytów jest częściowo kompensowany przez zmianę odsetek otrzymywanych od posiadanych środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli na dzień bilansowy stopy procentowe byłyby wyższe/niższe o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2018 r. byłby o 3,5 mln PLN wyższy/niższy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Byłoby to głównie skutkiem znaczącego wzrostu/spadku przychodów z

tytułu odsetek od środków pieniężnych. Analogiczna analiza na dzień 31 grudnia 2017 wskazuje, że jeśli stopy procentowe byłyby wyższe/nizsze o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2017 r. byłby o 2,7 mln PLN wyższy/nizszy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana została metodą uproszczoną, zakładającą, że wzrost i spadek stóp procentowych zamknie się identyczną kwotą.

2.3.3. Ryzyko zmiany kursów walut

W związku ze sprzedażą eksportową lub denominowaną w walutach obcych Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko kursowe, szczególnie w odniesieniu do zmian kursów par walut EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN, CAD/PLN, BRL/PLN, CHF/EUR i RUB/PLN. Równocześnie część kosztów Jednostki dominującej jest również wyrażona lub powiązana z kursem walut obcych. W indywidualnych przypadkach Comarch S.A. dokonuje zabezpieczenia przyszłych płatności za pomocą kontraktów forward, jak również stara się wykorzystywać hedging naturalny poprzez dopasowanie struktury aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych (np. poprzez zmianę waluty kredytów inwestycyjnych).

Wartość bilansowa aktywów oraz zobowiązań finansowych Grupy denominowanych w walutach obcych na dzień bilansowy dotyczy należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego oraz środków pieniężnych. Wartości te przedstawione zostały w nocie [3.14](#).

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany kursów walut dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut EUR, USD, GBP i BRL wzrósłby/spadłby o 5% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2018 roku byłby wyższy/nizszy o 7 263 tys. PLN, w tym wyższy/nizszy o 1 875 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w EUR, wyższy/nizszy o 3 150 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w USD, wyższy/nizszy o 1 828 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w GBP i wyższy/nizszy o 410 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w BRL. Aktywa i zobowiązania finansowe wyrażone w innych walutach obcych mają niewielki udział w strukturze walutowej aktywów i zobowiązań.

Jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut (EUR, USD, GBP, CAD, CHF, CNY, RUB, UAH, CLP, TRY, BRL, MYR, SEK, SGD, AED, ALLARS, COP i PEN) wzrósłby/spadłby o 10% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy z tytułu przeliczenia kontraktów długoterminowych za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2018 roku byłby wyższy o 18 052 tys. PLN / niższy o 18 052 tys. PLN. Powyższy szacunek wpływu ryzyka walutowego na wynik finansowy obliczony został w oparciu o metodę symetryczną zakładającą, że wzrost i spadek kursów zamknie się identyczną kwotą.

2.3.4. Ryzyko płynności finansowej

Grupa posiada system zarządzania ryzykiem płynności dla potrzeb zarządzania funduszami krótko-, średnio- i długoterminowymi Grupy. Podstawowe ryzyko płynności finansowej wynika z faktu, iż większość kosztów ponoszonych przez Grupę ma charakter kosztów stałych, natomiast przychody ze sprzedaży podlegają zmienności charakterystycznej dla firm usługowych. Grupa zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wielkość kapitału obrotowego, utrzymując rezerwowe linie kredytowe w rachunku bieżącym, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz analizując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych. Informacje o terminach umownej zapadalności zobowiązań finansowych przedstawiono w nocie [3.15](#).

2.4. Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej

Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w rozumieniu MSSF9, będące zabezpieczeniem wartości godziwej wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych. Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w

rozumieniu MSSF9, będące zabezpieczeniem przepływów pieniężnych wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi:

- na kapitał z aktualizacji wyceny (w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie),
- na wynik z operacji finansowych (w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia).

Instrumenty pochodne nie stanowiące instrumentu zabezpieczającego w rozumieniu MSSF9, wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych.

2.5. Ważne oszacowania i założenia

Oszacowania i osądy poddaje się nieustannej weryfikacji. Wynikają one z dotychczasowych doświadczeń oraz innych czynników, w tym przewidywań co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się zasadne. Grupa dokonuje oszacowań i przyjmuje założenia dotyczące przyszłości. Uzyskane w ten sposób oszacowania księgowe z definicji rzadko pokrywają się będą z faktycznymi rezultatami. Oszacowania i założenia, które niosą ze sobą znaczące ryzyko konieczności wprowadzenia istotnej korekty wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego są zaprezentowane niżej.

2.5.1. Oszacowania okresów użytkowania wartości niematerialnych oraz środków trwałych

a) Wartości niematerialne

Standardowo przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Dla dokonywania odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęć Grupa przyjęła okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania lub przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy.

b) Środki trwałe

Środki trwałe amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanym okresom użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

2.5.2. Oszacowania całkowitych kosztów realizacji projektów związane z wyceną kontraktów długoterminowych zgodnie z MSSF 15

Zgodnie z przyjętymi przez Grupę zasadami rachunkowości dokonuje się ustalenia stopnia zaawansowania kontraktów długoterminowych przez ustalenie proporcji dotychczas poniesionych kosztów danego projektu do całkowitych szacowanych kosztów projektów. Z uwagi na długoterminowy charakter prowadzonych projektów oraz ich złożoność, a także możliwość pojawienia się nie

przewidywanych wcześniej trudności związanych z realizacją projektu, może się okazać, iż rzeczywiste całkowite koszty realizacji projektu będą różniły się od szacunków dokonywanych na kolejne dni bilansowe. Zmiana szacunków całkowitych kosztów realizacji projektów mogłaby spowodować, iż ustalony na dzień bilansowy stopień zaawansowania projektu, a tym samym rozpoznany przychód, powinien być ustalony w innej wartości.

2.5.3. Oszacowania związane z ustaleniem i rozpoznaniem aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego zgodnie z MSR 12

W związku z prowadzeniem działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej i korzystaniem przez jednostkę dominującą z ulg podatkowych dokonuje się ustalenia wartości aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, na bazie przewidywań dotyczących kształtowania się wysokości dochodu zwolnionego oraz okresu, w którym taki dochód może występować. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste wyniki i dochód zwolniony mogą się różnić od tych prognozowanych przez Comarch S.A. Dlatego ze względu na zasadę ostrożności aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat, wybranych z okresu pięcioletniego (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie), po odrzuceniu dwóch wielkości skrajnych.

2.5.4. Oszacowanie potencjalnych kosztów związanych z toczącymi się przeciwko Grupie postępowaniami sądowymi zgodnie z MSR 37

Na dzień bilansowy Grupa jest powodem i pozwany w postępowaniach sądowych. Sporządzając sprawozdanie finansowe, Grupa każdorazowo bada szanse i ryzyka związane z prowadzonymi postępowaniami sądowymi i stosownie do rezultatów takich analiz tworzy rezerwy na potencjalne straty. Zawsze istnieje jednak ryzyko, iż sąd wyda wyrok odmienny od przewidywań i utworzone rezerwy okażą się niewystarczające lub nadmierne w stosunku do rzeczywistych wyników postępowań.

2.5.5. Oszacowanie związane z przeprowadzeniem dorocznego testu na utratę wartości firmy zgodnie z MSSF 3 i MSR 36

Grupa przeprowadza na koniec każdego roku obrotowego test na utratę wartości firmy, zgodnie z polityką rachunkowości zawartą w nocie 3.5. W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości, wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Wartość odzyskiwalną ustala się na podstawie wyższej z dwóch wartości: wartości użytkowej lub wartości godziwej. Wyliczenia te wymagają wykorzystania szacunków odnośnie projekcji przepływów pieniężnych w segmencie IT w kolejnym roku obrotowym oraz przewidywanego rozwoju rynku IT w Polsce i regionach, w których Grupa prowadzi działalność, w latach późniejszych. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste przepływy mogą się różnić od tych prognozowanych przez Grupę.

2.5.6. Oszacowanie wartości godziwej wartości niematerialnych i prawnych nabytych w wyniku przejęć

Na dzień przejęcia Grupy Comarch SuB, spółki ESAProjekt sp. z o.o. oraz spółki Amea Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG, po połączeniu obu spółek w 2013 roku) dokonano oszacowania wartości godziwej aktywów posiadanych przez te podmioty, w oparciu o model wyceny wartości użytkowej metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych

rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko.

2.6. Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE).

Zasady (polityka) rachunkowości zastosowane do sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2018 roku są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 roku, z uwzględnieniem zmian opisanych poniżej. Zastosowano takie same zasady dla okresu bieżącego i porównywalnego, chyba że standard lub interpretacja zakładały wyłącznie prospektywne zastosowanie.

Zmiany do istniejących standardów do zastosowania po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2018 rok

- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Grupa zastosowała MSSF 15 po raz pierwszy w sprawozdaniu za okres I kwartału 2018 r. Wynikające z zastosowania skutki korekt wyniku z lat poprzednich oraz wyniku roku 2017 zaprezentowane są w bilansie na 31 grudnia 2017 r., zestawieniu zmian w kapitałach oraz nocie [3.11](#). Dla celów porównawczych dokonano przekształcenia danych na 31 grudnia 2017 r. według zasad wynikających z MSSF 15.

Skutki zmian MSSF15	1 stycznia 2017	31 marca 2017	30 czerwca 2017	30 września 2017	31 grudnia 2017
Aktywa					
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Pasywa					
Niepodzielony wynik finansowy	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	51 314	40 852	38 652	35 880	34 379
Zysk netto za okres bieżący (w RZiS pozycja przychody ze sprzedaży)	-	13 385	16 092	19 535	22 590
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537

W dniu 8 grudnia 2016 roku w wyniku dokonanego przeglądu MSSF wprowadzono drobne poprawki do następujących 3 standardów:

- **MSSF 1 Śródroczna sprawozdawczość finansowa**, w zakresie usunięcia kilku zwolnień przewidzianych w tym standardzie, które nie mają już zastosowania,
- **MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach**, w zakresie doprecyzowania wymogów odnośnie ujawnień informacji na temat udziałów niezależnie od tego czy są one traktowane jako przeznaczone do sprzedaży, **przekazania w formie dywidendy i działalność zaniechana, czy też nie**,
- **MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, w zakresie momentu, w którym jednostki o charakterze inwestycyjnym (np. *venture capital*) mogą

zdecydować o wyborze sposobu wyceny udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach w wartości godziwej, a nie metodą praw własności.

Mają one zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. (za wyjątkiem poprawek do MSSF 12, które obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 r. lub później).

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),

Grupa zastosowała MSSF 9 po raz pierwszy w 2018 roku. W wyniku zastosowania wymogów MSSF 9 Grupa Comarch nie stwierdziła istotnych zmian w wycenie zobowiązań finansowych w stosunku do wyceny dokonywanej na podstawie MSR 39.

W związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 r. po raz pierwszy MSSF 9 Grupa przeprowadziła następujące dostosowania:

- **w zakresie środków pieniężnych**

Grupa przeprowadziła szacunek odpisów na środki pieniężne, w oparciu o prawdopodobieństwo niewypłacalności instytucji finansowych, w których środki pieniężne są przechowywane. Prawdopodobieństwo niewypłacalności ustalone zostało na podstawie zewnętrznych ratingów banków oraz dostępnych informacji agencji ratingowych. Na podstawie przeprowadzonej analizy Grupa nie utworzyła odpisów na środki pieniężne.

- **w zakresie należności**

Grupa przeprowadziła analizę należności handlowych w modelu straty oczekiwanej. Dla wszystkich należności handlowych przeprowadzono analizę indywidualną i na jej podstawie dla każdej należności określono wysokość oczekiwanej straty. Nie przeprowadzono analizy portfelowej należności, bazującej na historycznych współczynnikach niewypłacalności, z racji na nieadekwatność takiego podejścia do specyfiki należności Grupy

- **w zakresie pożyczek udzielonych do podmiotów stowarzyszonych**

Grupa przeprowadziła ocenę modelu biznesowego dla pożyczek udzielonych do podmiotów stowarzyszonych, w ramach której stwierdzono, że wszystkie pożyczki spełniają model utrzymywania w celu ściągnięcia. Po analizie warunków umownych pożyczek uznano, że spełniony jest także test klasyfikacyjny SPPI. Grupa przeprowadziła analizę w modelu oczekiwanej straty, w jej rezultacie odstąpiono od tworzenia odpisu aktualizacyjnego ze względu na nieistotność.

- **w zakresie kredytów bankowych**

W wyniku zastosowania wymogów MSSF 9 Grupa Comarch nie stwierdziła istotnych zmian w wycenie zobowiązań finansowych w stosunku do wyceny dokonywanej na podstawie MSR 39.

- **Zmiany w MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji** Zmiany w MSSF 2 zostały opublikowane w dniu 20 czerwca 2016 roku i mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później. Celem zmian w standardzie było doprecyzowanie sposobu ujmowania niektórych rodzajów transakcji płatności na bazie akcji.
- **Zmiany w MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” w MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”** opublikowane w dniu 12 września 2016 roku. Mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.
- **Zmiana w MSR 40 Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnych** Zmiana w MSR 40 została opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy za cztery kwartały 2018 roku poza opisanymi powyżej.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego, RMSR opublikowała i zatwierdziła następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów do stosowania w UE przy czym nie weszły one jeszcze w życie do dnia 31 grudnia 2018 r.

■ MSSF 16 Leasing

Nowy standard został opublikowany w dniu 13 stycznia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później. Dozwolone zostało jego wcześniejsze zastosowanie, ale pod warunkiem równoczesnego zastosowania MSSF 15.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie standardu. Zarząd Spółki Dominującej informuje, że zastosowanie MSSF 16 będzie miało w przyszłości istotny wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Grupa wdrożyła 1 stycznia 2019 roku stosowanie standardu MSSF 16 metodą retrospektywną, z łącznym efektem pierwszego zastosowania MSSF 16 ujętym na dzień 1 stycznia 2019 roku, bez przekształcania danych porównawczych.

W trakcie prac przygotowawczych Grupa dokonała analizy wszystkich zawartych umów pod kątem spełniania kryteriów uznania ich za umowy o charakterze leasingowym w myśl MSSF 16. Kluczowe zidentyfikowane obszary to umowy najmu budynków i powierzchni biurowych, prawo wieczystego użytkowania gruntów, leasing środków transportu i leasing sprzętu komputerowego.

Łączna wartość nominalnego wynagrodzenia wynikającego ze zidentyfikowanych na dzień 1 stycznia 2019 roku umów o charakterze leasingowym spełniających kryteria MSSF 16, przypadająca na okres od 1 stycznia 2019 roku do końca okresu ich obowiązywania, wynosi:

- dla umów najmu: 59 606 tys. PLN,
- dla prawa wieczystego użytkowania gruntów (na okres do 2089 roku): 58 914 tys. PLN,
- dla leasingu środków transportu i sprzętu komputerowego: ok. 1 290 tys. PLN.

Dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się od 1 stycznia 2019 roku umowy spełniające kryteria leasingu w myśl MSSF16 podlegają dyskontowaniu, a następnie będą ujmowane w sprawozdaniach finansowych Grupy jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz jako składnik pasywów z tytułu zobowiązań leasingowych.

Według szacunków Grupy, w wyniku zastosowania MSSF 16 wartość aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązań leasingowych, a tym samym wartość sumy bilansowej Grupy na dzień 1 stycznia 2019 roku wzrośnie o 73 848 tys. zł, w wyniku ujęcia:

- umów najmu: 53 959 tys. PLN,
- prawa wieczystego użytkowania gruntów (na okres do 2089 roku): 18 632 tys. PLN,
- leasingu środków transportu i sprzętu komputerowego: ok. 1 257 tys. PLN.

Główne różnice pomiędzy zobowiązaniami z tytułu leasingu operacyjnego ujawnionymi na dzień 31 grudnia 2018 roku a zobowiązaniami z tytułu leasingu rozpoznanymi na dzień pierwszego zastosowania standardu MSSF 16 będą wynikać z:

- ujęcia w zobowiązaniach z tytułu leasingu praw wieczystego użytkowania, które zostały zakwalifikowane jako umowy leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku;
- wyłączenia z wyceny według MSSF 16 umów krótkoterminowych, umów zawartych na czas nieoznaczony z okresem wypowiedzenia krótszym niż rok oraz umów dotyczących aktywów niskocennych tj. o wartości początkowej poniżej 5 000 USD;

Wdrożenie MSSF 16 będzie miało wpływ na wskaźniki finansowe wyliczane na podstawie sprawozdań finansowych, w tym także te, które stanowią kowenanty w umowach kredytowych zawartych przez Grupę. Na dzień publikacji sprawozdania Grupa doprowadziła do wyłączenia wpływu zmian wynikających z wdrożenia standardu MSSF 16 na wyliczenia kowenantów we wszystkich umowach kredytowych. Zarząd Grupy informuje, że nie widzi ryzyka przekroczenia dopuszczalnych wartości kowenantów

wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę także w sytuacji, gdyby do wyliczeń wartości kowenantów zostały wykorzystane dane uwzględniające zastosowanie MSSF16.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowych interpretacji, które według stanu na dzień publikacji raportu nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE.

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności” (obowiązujący w odniesieniu do okresów** rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14),
- **MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe**, opublikowany w dniu 18 maja 2017 roku,
- Zmiany w **MSSF 10 i MSR 28: Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem opublikowane** w dniu 11 września 2014 roku (wstrzymany proces przyjęcia do stosowania przez kraje UE),
- **KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej a wynagrodzenie zaliczkowe**, opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku,
- **KIMSF 23 Niepewność w zakresie sposobów ujmowania podatku dochodowego**, opublikowana 7 czerwca 2017 roku,
- **Zmiana w MSSF 9: Przedpłaty z ujemną rekompensatą**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiana w MSR 28: Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiany do różnych standardów wynikające z corocznego przeglądu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (Annual Improvements 2015-2017) opublikowane w dniu 12 grudnia 2017 roku**,
- **Zmiany w MSR 19: Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu** opublikowane w dniu 7 lutego 2018 roku.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE. Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSSF9 „Instrumenty finansowe”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2017 rok

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2017 rok zostało zatwierdzone 27 czerwca 2018 roku przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. W dniu 4 lipca 2018 roku zostało zgodnie z przepisami prawa złożone w Krajowym Rejestrze Sądowym.

3.2. Sprawozdawczość wg segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne według miejsca prowadzenia działalności. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział miejsca prowadzenia działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2018 przedstawiał się następująco: 20% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 24% w drugim kwartale, 25% w trzecim kwartale oraz 31% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2019 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2018 roku.

Grupa zwraca uwagę, że dane porównawcze za cztery kwartały 2017 roku zostały zmodyfikowane w związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 roku zasad wynikających z MSSF 15.

12 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	591 570	271 233	262 508	4 111	32 845	12 383	-	1 174 650
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	563 004	268 067	259 577	626	23 485	10 351	-	1 125 110
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>95 921</i>	<i>75 704</i>	<i>93 241</i>	-	-	-	-	<i>264 866</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>131 720</i>	<i>38 990</i>	<i>16 458</i>	-	-	-	-	<i>187 168</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>56 177</i>	<i>17 000</i>	<i>114 190</i>	-	-	-	-	<i>187 367</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>81 673</i>	<i>29 462</i>	<i>31 970</i>	-	-	-	-	<i>143 105</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>53 180</i>	<i>7 139</i>	<i>3 699</i>	-	-	-	-	<i>64 018</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>136 085</i>	<i>99 771</i>	-	-	-	-	-	<i>235 856</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>5 669</i>	-	-	-	-	<i>10 351</i>	-	<i>16 020</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>2 579</i>	<i>1</i>	<i>19</i>	<i>626</i>	<i>23 485</i>	-	-	<i>26 710</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>406</i>	<i>3 385</i>	<i>2 630</i>	<i>801</i>	<i>9 707</i>	<i>744</i>	-	<i>17 673</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>28 160</i>	<i>(219)</i>	<i>301</i>	<i>2 684</i>	<i>(347)</i>	<i>1 288</i>	-	<i>31 867</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Przychody segmentu ogółem*	856 500	311 366	292 858	11 047	41 749	14 449	(353 319)	1 174 650
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	531 903	248 263	255 284	5 765	28 593	14 611	-	1 084 419
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Koszty segmentu ogółem*	796 833	288 396	285 634	12 701	37 497	16 677	(353 319)	1 084 419
Podatek bieżący	(2 644)	(4 905)	(7 453)	(259)	(189)	-	-	(15 450)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(3 164)	(917)	(1 645)	(3)	141	-	-	(5 588)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(125)	-	(2 957)	-	-	-	-	(3 082)
Wynik netto	53 734	17 148	(4 831)	(1 916)	4 204	(2 228)	-	66 111
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>53 734</i>	<i>17 148</i>	<i>(4 831)</i>	<i>(1 929)</i>	<i>2 732</i>	<i>(2 228)</i>	-	<i>64 626</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	-	-	-	<i>13</i>	<i>1 472</i>	-	-	<i>1 485</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2017 / 12 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	842 195	202 412	257 751	140 235	60 139	5 720	1 508 452
Zobowiązania	449 822	56 436	92 713	34 764	20 420	3 107	657 262
Wydatki inwestycyjne	98 227	16 157	26 384	6 555	6 233	172	153 728
Amortyzacja	40 237	12 411	2 830	1 863	4 122	2 846	64 309

12 miesięcy 2018	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	764 943	292 001	267 882	4 465	35 151	11 386	-	1 375 828
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	773 996	290 173	266 909	5 503	21 333	11 705	-	1 369 619
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>124 558</i>	<i>80 384</i>	<i>111 474</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>316 416</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>151 416</i>	<i>37 935</i>	<i>15 181</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>204 532</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>58 934</i>	<i>33 985</i>	<i>109 487</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>202 406</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>76 798</i>	<i>28 983</i>	<i>27 755</i>	<i>4 808</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>138 344</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>181 131</i>	<i>9 316</i>	<i>2 553</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>193 000</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>160 874</i>	<i>99 568</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>260 442</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>15 646</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>11 705</i>	<i>-</i>	<i>27 351</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>4 639</i>	<i>2</i>	<i>459</i>	<i>695</i>	<i>21 333</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>27 128</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>1 153</i>	<i>1 532</i>	<i>3 503</i>	<i>51</i>	<i>13 600</i>	<i>321</i>	<i>-</i>	<i>20 160</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>(10 206)</i>	<i>296</i>	<i>(2 530)</i>	<i>(1 089)</i>	<i>218</i>	<i>(640)</i>	<i>-</i>	<i>(13 951)</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	436 644	39 855	36 068	7 582	8 543	2 161	(530 853)	-
Przychody segmentu ogółem*	1 201 587	331 856	303 950	12 047	43 694	13 547	(530 853)	1 375 828
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	715 882	246 208	290 030	5 995	29 969	14 152	-	1 302 236
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	436 644	39 855	36 068	7 582	8 543	2 161	(530 853)	-
Koszty segmentu ogółem*	1 152 526	286 063	326 098	13 577	38 512	16 313	(530 853)	1 302 236
Podatek bieżący	(10 606)	(16 334)	(6 422)	(226)	(586)	-	-	(34 174)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	4 966	(3 344)	1 737	49	737	-	-	4 145
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(333)	-	(10 779)	-	-	-	-	(11 112)
Wynik netto	43 088	26 115	(37 612)	(1 707)	5 333	(2 766)	-	32 451
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>43 088</i>	<i>26 115</i>	<i>(37 612)</i>	<i>(1 700)</i>	<i>3 491</i>	<i>(2 766)</i>	<i>-</i>	<i>30 616</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>(7)</i>	<i>1 842</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1 835</i>

**) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom*

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2018 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2018 / 12 miesięcy 2018

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	938 951	216 790	300 800	137 797	65 962	5 645	1 665 945
Zobowiązania	546 112	73 378	116 556	32 535	20 027	1 229	789 837
Wydatki inwestycyjne	61 696	6 783	10 009	19 274	5 050	1 505	104 317
Amortyzacja	45 723	5 528	4 549	2 255	4 256	2 894	65 205

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	812 537	59,3	597 466	53,1
Rejon DACH	290 173	21,2	268 067	23,8
Pozostałe kraje	266 909	19,5	259 577	23,1
Razem	1 369 619	100,0	1 125 110	100,0

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	31 grudnia 2018 r.	%	31 grudnia 2017 r.	%
Kraj /Polska/	1 148 355	68,93	1 048 264	69,5
Rejon DACH	216 790	13,01	202 412	13,4
Pozostałe kraje	300 800	18,06	257 776	17,1
Razem	1 665 945	100,0	1 508 452	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	87 525	83,90	111 187	72,4
Rejon DACH	6 783	6,50	16 157	10,5
Pozostałe kraje	10 009	9,60	26 384	17,1
Razem	104 317	100	153 728	100,0

3.3. Rzeczowe aktywa trwałe

	Grunty, budynki i budowle	Środki transportu i urządzenia	Meble, wyposażeni e i sprzęt	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	449 965	346 301	54 188	850 454
Umorzenie	(62 974)	(244 957)	(41 412)	(349 343)
Wartość księgową netto	386 991	101 344	12 776	501 111
Rok obrotowy 2017				
Wartość księgową netto na początek roku	386 991	101 344	12 776	501 111
Zwiększenia	75 167	48 326	6 883	130 376
Zmniejszenia	(19 006)	(5 623)	(225)	(24 854)
Amortyzacja	(9 319)	(33 810)	(6 666)	(49 795)
Wartość księgową netto na koniec roku	433 833	110 237	12 768	556 838
Stan na 31 grudnia 2017 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	506 126	389 004	60 846	955 976
Umorzenie	(72 293)	(278 767)	(48 078)	(399 138)
Wartość księgową netto	433 833	110 237	12 768	556 838
Rok obrotowy 2018				
Wartość księgową netto na początek roku	433 833	110 237	12 768	556 838
Zwiększenia	(21 967)	74 439	3 302	55 774
Zmniejszenia	(344)	(6 811)	(26)	(7 181)
Amortyzacja	(10 719)	(37 974)	(5 675)	(54 368)
Wartość księgową netto na koniec roku	400 803	139 891	10 369	551 063
Stan na 31 grudnia 2018 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	483 815	456 633	64 121	1 004 569
Umorzenie	(83 012)	(316 742)	(53 752)	(453 506)
Wartość księgową netto	400 803	139 891	10 369	551 063

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 31 grudnia 2018 roku w skład rzeczowych aktywów trwałych Grupy wchodzi sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 74 144 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 542 m², budynki biurowe w Łodzi o powierzchni całkowitej 12 572 m², budynek biurowy i data center w Lille o powierzchni całkowitej 2 526 m² oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie o powierzchni całkowitej 2 144 m². Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,01 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 31 grudnia 2018 roku obejmują głównie nakłady na modernizację budynków w Bonus Management sp. z o.o. SKA w kwocie 5 582 tys. PLN oraz nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu komputerowego w kwocie 1 099 tys. PLN.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². Wartość umowy wynosiła 69 643 tys. PLN. Budynek został oddany do użytkowania w I kwartale 2018 r.

W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy była przebudowa budynku magazynowego na data center. Wartość umowy wynosiła 7 553 tys. EUR netto. Prace zostały zakończone w drugim kwartale 2018 roku.

W 2018 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kredyty bankowe zabezpieczone są na nieruchomościach do kwoty 419 421 tys. PLN (hipoteki zwykłe i kaucyjne na rzecz banków: BNP Paribas Bank Polska S.A., Santander Bank Polska S.A., Pekao S.A., PKO BP S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A.) oraz na ruchomych środkach trwałych do kwoty 40 158 tys. PLN (zastawy rejestrowe na rzecz banków: Pekao S.A. i DNB Bank Polska S.A.). Wartość bilansowa środków trwałych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań finansowych wynosi 292 911 tys. PLN.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kwota odsetek i prowizji od kredytów skapitalizowanych w nakładach na aktywa trwałe	170	938

W wartości bilansowej netto rzeczowych aktywów trwałych ujęte są nakłady na aktywa trwałe w toku budowy:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Budynki	8 212	109 314
Urządzenia	1 452	1 237
Pozostałe	9	9
Razem	9 673	110 560

Odpisy amortyzacyjne zostały ujęte w rachunku zysków i strat powiększając koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów w kwocie 32 577 tys. PLN (33 048 tys. PLN w 2017 r.), koszty sprzedaży 1 243 tys. PLN (1 260 tys. PLN w 2017 r.), koszty ogólnego zarządu 5 415 tys. PLN (3 206 tys. PLN w 2017 r.) oraz koszty działalności socjalnej w kwocie 15 133 tys. PLN (12 280 tys. PLN w 2017 r.).

Aktywa w leasingu finansowym

Na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa wykazuje zobowiązania z tytułu leasingu.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał netto	699	611
Kwota odsetek	39	-
Razem	738	611

Grupa nie posiada należnych do zapłaty opłat leasingowych.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał netto	-	-
Kwota odsetek	-	-

3.4. Nieruchomości inwestycyjne

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Grunty		
Wartość brutto	4 926	3 106
Umorzenie	(1 323)	(231)
Wartość netto	3 603	2 875
Budynki		
Wartość brutto	46 632	17 640
Umorzenie	(17 552)	(5 158)
Wartość netto	29 080	12 482
Razem wartość netto grunty i budynki	32 683	15 357

Na dzień 31 grudnia 2018 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują dwa budynki biurowe zlokalizowane w Krakowie o powierzchni całkowitej 8 629 m², wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.5. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Geopolis Sp. z o.o.	1 462	1 462
Razem	42 197	42 197

3.5.1. Przejęte jednostki zależne

	Działalność podstawowa	Data przejęcia	Proporcja przejętych udziałów (%)	Koszt przejęcia tys. PLN
2008				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2008-11-18	50,15%	44 685
2009				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2009-02-09	30,74%	31 901
2012				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2012-10-19	5,00%	3 777
A-MEA Informatik AG	informatyka	2012-01-30	100,00%	5 717
A-MEA Informatik AG	informatyka	2012-02-27	-	2 578
ESAProjekt sp. z o.o.	informatyka	2012-04-27	100,00%	12 200
2016				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2016-12-12	2,68%	6 375
2017				
Geopolis Sp. z o.o.	informatyka	2017-04-03	100,00%	4 000

3.5.2. Test na utratę wartości firmy

Grupa Comarch przeprowadziła na dzień 31 grudnia 2018 roku test na utratę wartości firmy związanej z nabyciem Comarch Software und Beratung AG, który nie wykazał utraty wartości firmy. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość użytkową, oszacowaną przy pomocy metody zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Prognozowane przepływy pieniężne związane z działalnością Comarch SuB bazują na wynikach sprzedaży osiągniętych w roku 2018, budżecie Grupy Comarch SuB na rok 2019, prognozach na lata 2019-2023, na szacunkach dotyczących rozwoju rynku niemieckiego w kolejnych latach oraz na założeniu stałej stopy wzrostu 0,5% począwszy od roku 2024. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym

koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko. Zastosowany w modelu wyceny średnioważony kosztu kapitału WACC wynosił 7,17%.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa Comarch przeprowadziła także testy na utratę wartości firmy związanej z nabyciem spółki Comarch Swiss (d. A-MEA Informatik AG), który nie wykazał zaistnienia utraty wartości.

Grupa traktuje segment IT obejmujący spółki Grupy Comarch przed przejściem Grupy Comarch Software und Beratung jako jeden ośrodek wypracowujący środki pieniężne, w związku z czym nie alokuje wartości firmy w kwocie 3 284 tys. zł powstałej w wyniku nabycia akcji spółek Comarch Kraków S.A., CDN Comarch S.A., Comarch Inc. oraz Comarch AG do poszczególnych spółek Grupy. Przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2018 roku test na utratę wartości firmy związanej z tym segmentem nie wykazał wystąpienia utraty wartości. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość godziwą. Zarząd jednostki dominującej dokonał oszacowania wartości godziwej ośrodka poprzez analizę średniego wskaźnika P/E dla spółek sektora IT notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i na tej podstawie ocenił szacunkową wartość rynkową segmentu IT w Grupie Comarch na dzień 31 grudnia 2018 r. Przyjęty do analizy średni wskaźnik P/E dla spółek sektora IT notowanych na GPW, prowadzących działalność o charakterze zbliżonym do Comarch S.A., wynosił 30,4. Nie był on korygowany dla potrzeb testu. Powyższe analizy nie wykazały, aby nastąpiła utrata wartości w odniesieniu do wartości firmy.

3.6. Pozostałe wartości niematerialne

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Prawo wieczystego użytkowania	Koncesje, licencje i oprogramowanie	Inne	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2016 r.					
Koszt (brutto)	3 258	39 940	169 183	36 228	248 609
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 616)	(1 183)	(155 031)	(28 436)	(187 266)
Wartość księgowa netto	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Rok obrotowy 2017					
Wartość księgowa netto na początek roku	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Zwiększenia	-	648	11 524	5 925	18 097
Zmniejszenia	-	-	(30)	(1 577)	(1 607)
Amortyzacja	(307)	(93)	(10 291)	(3 823)	(14 514)
Wartość księgowa netto na 31 grudnia 2017 r.	335	39 312	15 355	8 317	63 319
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Koszt (brutto)	3 258	40 588	180 677	40 576	265 099
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 923)	(1 276)	(165 322)	(32 259)	(201 780)
Wartość księgowa netto	335	39 312	15 355	8 317	63 319

Rok obrotowy 2018

Wartość księgową netto na początek roku	335	39 312	15 355	8 317	63 319
Zwiększenia	-	-	7 074	2 642	9 716
Zmniejszenia	-	-	(26)	(2 725)	(2 751)
Amortyzacja	(191)	(93)	(7 035)	(3 518)	(10 837)

Wartość księgową netto na 31 grudnia 2018 r.**Stan na 31 grudnia 2018 r.**

Koszt (brutto)	3 259	40 588	187 725	40 493	272 066
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(3 115)	(1 369)	(172 357)	(35 777)	(212 619)

Wartość księgową netto

144	39 219	15 368	4 716	59 447
------------	---------------	---------------	--------------	---------------

Grupa ujęła bezpośrednio w kosztach (bez uprzedniego dokonywania aktywacji) koszty prac badawczo-rozwojowych w wysokości 2 037 tys. zł.

I. Inne wartości niematerialne obejmują głównie wycenę zaliczanych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 4 707 tys. zł. Wszystkie pozostałe pozycje wartości niematerialnych zostały nabyte.

Odpisy amortyzacyjne w rachunku zysków i strat zostały wykazane w pozycjach: kwota 9 629 tys. zł (12 816 tys. zł w 2017 roku) jest ujęta w koszcie wytworzenia, pozostała część wykazana jest w kosztach ogólnego zarządu 606 tys. zł (1 147 tys. zł w 2017 roku) oraz w kosztach sprzedaży 602 tys. zł (551 tys. zł w 2017 roku).

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. zł jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportową w tym MKS Cracovia SSA m. in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej
- umorzenie podatku od nieruchomości
- wniesienie aporem opłat za użytkowanie wieczyste

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

II. Test na utratę wartości prawa wieczystego użytkowania gruntu na 31 grudnia 2018 r.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. dokonano analizy zmian cen nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2018 r. W oparciu o raport artykuły i raporty portali branżowych (m.in. Bankier.pl) stwierdzono, że średnie ceny nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2018 r. miały tendencję wzrostową. Na tej podstawie ustalono, iż w roku 2018 nie nastąpiła utrata wartości prawa wieczystego użytkowania gruntów posiadanych przez spółki Grupy Comarch.

3.7. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Stan na początek roku	3 321	1 118
zmiany z tytułu:		
- utworzenie, rozliczenie i zmiana charakteru na krótkoterminowe	(487)	2 203
Stan na koniec roku	2 834	3 321

3.8. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2017 r. 14 395

Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(111)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(14)
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(80)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 957)

Stan na 31 grudnia 2017 r. 11 233

Stan na 1 stycznia 2018 r. 11 233

Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(331)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(2)
Udzielenie pożyczki dla SoInteractive S.A.	1 390
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(10 770)

Stan na 31 grudnia 2018 r. 1 520

SoInteractive S.A. Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Polska	4 536	3 991	42,98
31 grudnia 2018 r.	Polska	2 114	4 346	42,98

SoInteractive S.A.	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Polska	9 971	(1 112)	42,98
12 miesięcy 2018	Polska	3 293	(2 762)	42,98

Metrum Capital S.A. Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Polska	7	3	64,29
31 grudnia 2018 r.	Polska	7	14	64,29

Metrum Capital S.A.	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Polska	45	(29)	64,29
12 miesięcy 2018	Polska	-	(11)	64,29

Thanks Again LLC Stan na:	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
31 grudnia 2017 r.	Stany Zjednoczone Ameryki	5 518	14 440	42,50
31 grudnia 2018 r.	Stany Zjednoczone Ameryki	4 421	22 036	42,50

Thanks Again LLC	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2017	Stany Zjednoczone Ameryki	8 118	(3 425)	42,50
12 miesięcy 2018	Stany Zjednoczone Ameryki	3 658	(7 473)	42,50

Wykazane na dzień 31 grudnia 2018 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują:

- nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), wartość 0;
- akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej obecnej wartości 0 PLN, wartość 0;
- udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości obecnej 0 PLN (wartość nominalna objętych udziałów 30 831 tys. PLN została pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015-2018 oraz o aktualizację wartości udziałów).
- pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez spółki Grupy Comarch w kwocie 1 520 tys. PLN.

3.9. Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe

a) Aktywa

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	4 199	11 316
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	-	104
	4 199	11 420
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>3 264</i>	<i>8 516</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>935</i>	<i>2 904</i>

b) Zobowiązania

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	451	426
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	1 366	819
	1 817	1 245
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>479</i>	<i>509</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>1 338</i>	<i>736</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut. Na dzień 31 grudnia 2018 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 34 500 tys. EUR, 5 200 tys. USD, 1 000 tys. GBP.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 26 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10 lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 399 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 308 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 2 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 457 tys. PLN.

W dniu 27 listopada 2017 roku, spółka Bonus Development Sp. z o.o. SKA zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 29 czerwca 2015 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na cały okres kredytowania, tj. do 31 maja 2030 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi minus 174 tys. PLN.

Po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.10. Odroczonego podatek dochodowy

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	31 237	35 007
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>31 237</i>	<i>35 007</i>
Zmiany aktywa z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik finansowy		
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch SuB i Comarch AG	4 464	501
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową z lat ubiegłych w Comarch SuB i Comarch AG	(9 670)	(1 806)
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch Technologies sp. z o.o.	-	(40)
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach zagranicznych pozostałych	271	3
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w zagranicznych spółkach pozostałych	(58)	-
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	1	463
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	(74)	(315)
utworzenie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	11 162	8 863
rozwiązanie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	(8 863)	(9 936)
utworzenie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	10 700	4 556
rozwiązanie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	(4 125)	(6 059)
Stan na koniec okresu	35 045	31 237
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>35 045</i>	<i>31 237</i>

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

	Aktywo z tytułu straty podatkowej	Rezerwy na koszty, odpisy aktualizacyjne	Aktywo z tytułu ulgi podatkowej w podatku dochodowym (SSE)	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	10 977	14 094	9 936	35 007
(Obciążenie) / uznanie wyniku za rok 2017	(1 194)	(1 503)	(1 073)	(3 770)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	9 783	12 591	8 863	31 237
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>9 783</i>	<i>12 591</i>	<i>8 863</i>	<i>31 237</i>
Stan na 1 grudnia 2018 r.	9 783	12 591	8 863	31 237
(Obciążenie) / uznanie wyniku za rok 2018	(5 066)	6 575	2 299	3 808
Stan na 31 grudnia 2018 r.	4 717	19 166	11 162	35 045
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>4 717</i>	<i>19 166</i>	<i>11 162</i>	<i>35 045</i>

Aktywo od strat podatkowych zostało utworzone w kwotach możliwych do odzyskania, według obowiązujących przepisów podatkowych.

Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	43 962	42 144
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>35 532</i>	<i>36 714</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia Comarch SuB</i>	-	-
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	-	-
Zmiany rezerw z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik finansowy		
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny składników lokat CCF FIZ	(57)	(445)
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej ESAProjekt sp. z o.o.	-	-
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej A-MEA Informatik AG	-	-
utworzenie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	5 193	4 921
rozwiązanie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	(5 473)	(2 658)
Stan na koniec okresu	43 625	43 962
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>38 195</i>	<i>38 532</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	-	-

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego

	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości składników majątku CCF FIZ	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej Comarch SuB	Amortyzacja	Rezerwy (różnice kursowe, odsetki)	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej majątku MKS Cracovia SSA	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	22 825	-	2 206	11 683	5 430	-	42 144
<i>odniesionych na wynik</i>	22 825	-	2 206	11 683	-	-	36 714
<i>odniesione na kapitał</i>	-	-	-	-	5 430	-	5 430
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2017	(445)	-	(2 197)	4 460	-	-	1 818
Stan na 31 grudnia 2017 r.	22 380	-	9	16 143	5 430	-	43 962
<i>odniesionych na wynik</i>	22 380	-	9	16 143	-	-	38 532
<i>odniesione na kapitał</i>	-	-	-	-	5 430	-	5 430
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2018	(57)	-	(9)	(271)	-	-	(337)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	22 323	-	-	15 872	5 430	-	43 625
<i>odniesionych na wynik</i>	22 323	-	-	15 872	-	-	38 195
<i>odniesione na kapitał</i>	-	-	-	-	5 430	-	5 430

Comarch S.A. posiada aktualnie cztery zezwolenia na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 31 grudnia 2018 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana (jego okres ważności upłynął 31 grudnia 2017 r.). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 7 873

tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2018 roku 22 759 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia).

W 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 125 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 10 700 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 9 802 tys. PLN oraz utworzenia w wysokości 4 736 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł +1 509 tys. PLN.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tytułu działalności w SSE ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat, wybranych z okresu pięcioletniego (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie), po odrzuceniu dwóch wielkości skrajnych.

strefowej z okresu 5 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

W trakcie roku 2018 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2017 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 8 863 tys. PLN. Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 11 162 tys. PLN, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2019. Łączny wpływ tej operacji to wzrost wyniku o 2 299 tys. PLN. Równocześnie, zgodnie z MSR 12, Spółka będzie regularnie dokonywać weryfikacji wyceny rozpoznanego Aktywa pod kątem możliwości jego realizacji oraz dalszego rozpoznania na kolejne okresy. Zwracamy uwagę, iż rozpoznanie Aktywa nie wpływa na przepływy pieniężne w jednostce dominującej ani w Grupie (zarówno rozpoznanie Aktywa, jak również jego realizacja). Operacja ta ma więc charakter wyłącznie memoriałowy i wynika z zastosowania przez Grupę Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Comarch.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2018 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 57 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczone z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 193 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 5 473 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2018 roku wyniósł + 337 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały wzrost wyniku o 4 145 tys. PLN.

W odniesieniu do spółek MKS Cracovia SSA i Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzono z tego tytułu aktywa na podatek odroczone ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.11. Zapasy

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Materiały i surowce	2 009	1 273
Produkcja w toku	85 285	87 838
Towary	9 259	25 078
Produkty gotowe	121	150
Zaliczki na towary	524	628
Razem	97 198	114 967

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 415 034 tys. PLN (12 miesięcy 2018), 333 918 tys. PLN (12 miesięcy 2017).

W okresie 2018 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujących wartość towarów i materiałów na kwotę 104 tys. PLN. Grupa Comarch rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 210 tys. PLN.

3.12. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Należności handlowe netto	385 749	347 254
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>446 693</i>	<i>376 110</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>-60 944</i>	<i>(28 856)</i>
Należności pozostałe	35 948	19 687
Rozliczenia międzyokresowe czynne	12 294	13 593
Pozostałe rozliczenia	132	452
Pożyczki	167	7 541
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	1 082	3 626
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>7 799</i>	<i>6 511</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>-6 717</i>	<i>(2 885)</i>
Razem	435 372	392 153
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>435 372</i>	<i>392 153</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w kwocie 40 819 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 844 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.13. Kontrakty długoterminowe

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	68 049	89 912
przychody z nie zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	392 002	202 679
efekt rozliczenia zgodnie z MSSF 15 nie zakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	(10 772)	32 270
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym	449 279	324 861

	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.
Łączna kwota ceny transakcyjnej przypisanej do zobowiązań do wykonania świadczenia, które pozostały niespełnione (lub częściowo niespełnione) na koniec okresu sprawozdawczego	866 527	247 815

Z uwagi, iż Grupa stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 31 grudnia 2017 a 31 grudnia 2018 prezentowana jest poniżej:

	Stan na 31 grudnia 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.
Stan rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych		
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	1 106 975	695 896
Wystawione faktury	(1 135 993)	(714 143)
Razem	(29 018)	(18 247)

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2017 r.	39 960	(40 044)	(84)
Korekta stanu na 1 stycznia 2017 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	882	(51 314)	(50 432)
Wartość na 1 stycznia 2017 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	40 842	(91 358)	(50 516)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2017 r.)	(752)	36 229	35 477
Korekta okresu bieżącego	6 796	(10 004)	(3 208)
Wartość na 31 grudnia 2017 r.	46 886	(65 133)	(18 247)
Zmiana	6 044	26 225	32 269
Wartość na 1 stycznia 2018 r. przed korektą z tytułu zastosowania MSSF 15			
40 349	(30 754)	9 595	
Korekta stanu na 1 stycznia 2018 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	6 537	(34 379)	(27 842)
Wartość na 1 stycznia 2018 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	46 886	(65 133)	(18 247)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2018 r.)	(4 106)	22 368	18 262
Korekta okresu bieżącego	92 020	(121 053)	(29 033)
Wartość na 31 grudnia 2018 r.	134 800	(163 818)	(29 018)
Zmiana	87 914	(98 685)	(10 771)

3.14. Kategorie i klasy instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe w podziale na kategorie (wg MSSF9) przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	4 199	11 420
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty	704 748	607 704
Razem	708 947	619 124
Zobowiązania finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 817	1 245
Pozostałe zobowiązania finansowe	738	611
Zobowiązania finansowe	407 580	408 955
Umowy gwarancji finansowych	-	-
Razem	410 135	410 811

W ramach poszczególnych kategorii instrumentów finansowych wyróżnia się następujące klasy instrumentów:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty		
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	1 082	3 626
Należności od jednostek powiązanych – długoterminowe	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	436 845	390 749
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	20 906	5 392
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	245 915	207 937
Razem	704 748	607 704
Zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	215 277	224 707
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.21)	195	1 323
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.21)	182 307	175 997
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	9 801	6 928
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	1 817	1 245
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	738	611
Inne zobowiązania finansowe	-	-
Razem	410 135	410 811

Struktura walutowa zobowiązań i aktywów finansowych przedstawia się następująco:

	Aktywa finansowe		Zobowiązania finansowe	
	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Waluta - PLN	234 827	172 114	102 954	95 699
Waluta - EUR	302 126	231 607	264 619	284 627
Waluta - USD	77 721	145 911	14 722	15 314
Waluta - GBP	42 811	12 253	6 250	2 016
Waluta - UAH	1 117	1 505	109	97
Waluta - AED	2 542	8 366	1 807	4 118
Waluta - RUB	8 333	10 582	699	654
Waluta - CHF	7 914	6 265	794	755
Waluta - CAD	1 310	3 512	2 461	561
Waluta - BRL	11 881	12 612	3 685	1 925
Waluty - inne	18 365	14 397	12 034	5 045
Razem	708 947	619 124	410 135	410 811

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	3 626	-	-	-	3 626
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	390 171	251	6	321	390 749
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	3 248	2 137	7	5 392
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	207 937	-	-	-	207 937
Razem	601 734	3 499	2 143	328	607 704

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	1 082	-	-	-	1 082
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	436 316	524	5	-	436 845
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	20 846	60	-	20 906
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	245 915	-	-	-	245 915
Razem	683 313	21 370	65	-	704 748

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	39 111	33 701	84 664	67 231	224 707
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	1 323	-	-	-	1 323
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	175 541	311	-	145	175 997
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	688	3 870	2 287	83	6 928
Pochodne instrumenty finansowe	510	735	-	-	1 245
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	165	152	294	-	611
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-	-	-	-
Inne zobowiązania finansowe	-	-	-	-	-
Razem	217 338	38 769	87 245	67 459	410 811

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	40 267	38 755	88 122	48 133	215 277
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	195	-	-	-	195
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	182 307	-	-	-	182 307
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	-	6 314	3 403	84	9 801
Pochodne instrumenty finansowe	653	1 164	-	-	1 817
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	328	266	144	-	738
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-	-	-	-
Inne zobowiązania finansowe	-	-	-	-	-
Razem	223 750	46 499	91 669	48 217	410 135

Grupa stosuje następujące metody wyceny poszczególnych klas instrumentów finansowych:

Należności własne	Metoda wyceny
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.15)	według wartości godziwej przez wynik finansowy
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Instrumenty pochodne (nota 3.9)	według wartości godziwej przez wynik finansowy
Zobowiązania finansowe	Metoda wyceny
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.21)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.21)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego (nota 3.19)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.18)	według skorygowanej ceny nabycia
Instrumenty pochodne (nota 3.9)	według wartości godziwej przez wynik finansowy

3.15. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Środki pieniężne w kasie i w banku	240 290	200 684
Krótkoterminowe depozyty bankowe	5 616	7 241
Środki pieniężne ogółem	245 906	207 925
Należne odsetki od depozytów bankowych	9	12
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty	245 915	207 937

Efektywna stopa procentowa krótkoterminowych depozytów bankowych wyniosła w 2018 roku dla złotego 1,61%, dla dolara amerykańskiego 1,66%, dla peso chilijskiego 2,21%, dla rubla rosyjskiego 5,63%, dla dolara australijskiego 1%, a dla reala brazylijskiego 6,51%. Przeciętny termin wymagalności depozytów wyniósł dla złotego 31 dni, dla dolara amerykańskiego 11 dni, dla peso chilijskiego 14 dni, dla rubla rosyjskiego 40 dni, dla dolara australijskiego 15 dni i dla reala brazylijskiego 28 dni. Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych w skład środków pieniężnych wchodzi środki pieniężne w kasie i depozyty. Kredyt w rachunku bieżącym jest ujmowany w działalności finansowej.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania		
depozyty kaucyjne złożone przez spółki Grupy Comarch w związku z zawartymi umowami najmu oraz gwarancjami bankowymi	318	318
środki finansowe otrzymane na realizację projektów dofinansowywanych dotacją	807	1 086
środki na wyodrębnionym rachunku konsorcjum	-	-
środki na wyodrębnionym rachunku ZFŚS	740	774
środki na zabezpieczenie linii kredytowych	1 685	1 551
inne	-	8
Razem	3 550	3 737

3.16. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2017	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2017	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2018	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 PLN.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu. Nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,

c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułomnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A. Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.16.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. według stanu na dzień sporządzenia raportu

Wg stanu na dzień sporządzenia raportu:

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.16.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w 2018 roku

W dniu 12 marca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pawła Prokopa, Wiceprezesa Zarządu Comarch S.A. powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 2 marca 2018 r. 63 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 155,00 PLN za 1 akcję oraz zakupu w dniu 27 czerwca 2018 r. 300 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 144,00 PLN za 1 akcję. Łączna wartość obu transakcji wyniosła 52 965,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-13-2018](#) z dnia 27 czerwca 2018 r.

W dniu 7 września 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 6 września 2018 r. 80 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 150,8125 PLN za 1 akcję. Łączna wartość transakcji wyniosła 12 065,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2018](#) z dnia 7 września 2018 r.

3.16.3. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu Spółki Comarch S.A.

Nie wystąpił.

3.16.4. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.17. Pozostałe kapitały

3.17.1. Kapitały akcjonariuszy Spółki dominującej

	Kapitał z tytułu zmiany struktury własnościowej	Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	Kapitał inwestycyjny i na pokrycie zobowiązań wobec budżetu	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	OGÓŁEM
Stan na 31 grudnia 2017 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Stan na 1 stycznia 2018 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Zmiana struktury własnościowej	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki dominującej podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2017. Walne Zgromadzenie postanowiło, że wypracowany w roku obrotowym od 1 stycznia 2017 do 31 grudnia 2017 zysk netto w kwocie 39 338 096,57 zł zostaje podzielony w ten sposób, że:

1) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 zł (słownie: dwanaście milionów dwieście tysięcy dwadzieścia trzy złote i 50/100) zostaje przeznaczona na wypłatę dywidendy. Dywidendę w kwocie 1,50 zł (słownie: jeden złoty pięćdziesiąt groszy) za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami Spółki w dniu 10 sierpnia 2018 roku (dzień dywidendy). Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8.133.349 sztuk.;

2) pozostała część zysku netto w kwocie 27 138 073,07 zł (dwadzieścia siedem milionów sto trzydzieści osiem tysięcy siedemdziesiąt trzy złote i 07/100) zostaje przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku.

Zarząd Comarch S.A. do dnia publikacji niniejszego raportu nie podjął decyzji odnośnie propozycji podziału zysku za 2018 rok.

W 2018 roku nie dokonano wypłat dywidend za rok 2017 do podmiotów spoza Grupy.

3.17.2. Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli

Stan na 31 grudnia 2016 r.	14 641
Stan na 1 stycznia 2017 r.	14 641
Dywidenda wypłacona	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	1 472
Udział w wyniku CAMS AG	13
Różnice kursowe	2
Stan na 31 grudnia 2017 r.	16 128
Stan na 1 stycznia 2018 r.	16 128
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	1 842
Udział w wyniku CAMS AG	(7)
Różnice kursowe	(1)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	17 962

Prezentujemy dane jednostki zależnej MKS Cracovia SSA. W pozostałych jednostkach udziały niekontrolujące są nieistotne.

Nazwa Spółki: MKS Cracovia SSA,

Główne miejsce prowadzenia działalności i kraj rejestracji jednostki: Polska

Proporcja udziałów własnościowych posiadanych przez udziały niekontrolujące: 33,89%,

Proporcja praw głosu posiadanych przez udziały niekontrolujące, jeżeli różni się od proporcji posiadanych udziałów własnościowych: 33,89%,

Wynik finansowy przypisany udziałom niekontrolującym jednostki zależnej w trakcie okresu sprawozdawczego: + 1834 tys. zł

Łączne udziały niekontrolujące jednostki zależnej na koniec okresu sprawozdawczego: 17 962 tys. PLN.

Skrócone informacje finansowe na temat jednostki zależnej Cracovia SSA

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych istotnej jednostki zależnej, która posiada udziały niekontrolujące. Wykazane kwoty poniżej stanowią kwoty ze sprawozdań finansowych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF (dostosowane przez Grupę):

MKS Cracovia SSA	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa obrotowe	20 787	10 069
Aktywa trwałe	52 047	57 933
Zobowiązania krótkoterminowe	13 269	(12 903)
Zobowiązania długoterminowe	(6 937)	(7 906)

MKS Cracovia SSA	Okres zakończony 31 grudnia 2018 r.	Okres zakończony 31 grudnia 2017 r.
Przychody	29 875	32 389
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	5 436	4 343
Zysk (strata) z działalności zaniechanej (po opodatkowaniu)	-	-
Zysk (strata) za rok obrotowy	5 436	4 343
Pozostałe całkowite dochody za rok obrotowy	-	-
Całkowite dochody razem za rok obrotowy	5 436	4 343

3.18. Kredyty, pożyczki

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	165 783	177 920
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	9 227	7 676
	175 010	185 596
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	32 893	33 739
Kredyty odnawialne	-	3 018
Pożyczki	7 374	2 354
	40 267	39 111
Kredyty, pożyczki ogółem	215 277	224 707

3.18.1. Nieodnawialne kredyty bankowe i pożyczki

Kredytobiorca / Przedmiot finansowania	Instytucja finansująca	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
		Kwota	Wal	Kwota	Wal	Kwota	PLN			
Comarch S.A. budynek biurowy SSE4 w Krakowie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	44 000	PLN	3 563 (wobec 4 182 na 31 grudnia 2017)	EUR	15 320 (wobec 17 444 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	4 126	EUR	1 418 (wobec 1 977 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 099 (wobec 8 246 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. nieodnawialny kredyt obrotowy	Santander Bank Polska S.A. (dawniej Bank Zachodni WBK S.A.)	7 400	EUR	1 910 (wobec 2 944 na 31 grudnia 2017)	EUR	8 212 (wobec 12 280 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.		13 323	EUR	8 188	EUR	35 209	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy

budynek biurowy SSE6 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.			(wobec 9 854 na 31 grudnia 2017)		(wobec 41 098 na 31 grudnia 2017)		IRS do 30-11-2023		ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz gwarancji rękojmi, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. budynek biurowy SSE7 w Krakowie	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	13 333	EUR	13 333 (wobec 11 286 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	57 330 (wobec 47 075 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	29.02.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. długoterminowy kredyt nieodnawialny	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	2 508	EUR	1 188 (wobec 2 508 na 31 grudnia 2017)	EUR	5 109 (wobec 10 461 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	30.09.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	DNB Bank Polska S.A.	2 531	EUR	1 751 (wobec 2 130 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	7 529 (wobec 8 885 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare S.A. środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	15 889	PLN			0 (wobec 2 459 na 31 grudnia 2017)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	6 000	EUR	0 (wobec 621 na 31 grudnia 2017)	EUR	0 (wobec 2 589 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A., oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A budynek biurowy w Łodzi	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	9 262	EUR	7 346 (wobec 8 043 na 31 grudnia 2017)	EUR	31 586 (wobec 33 545 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-05-2030	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej z Comarch S.A., poręczenie Comarch S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji Comarch S.A.
Comarch S.A.S, Comarch S.A. Budynek Data Center w Lille we Francji	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	8 000	EUR	6 218 (wobec 6 734 na 31 grudnia 2017)	EUR	26 736 (wobec 28 085 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości Comarch S.A. (Kraków, ul. prof. Michała Życzkowskiego 23, bud. SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch S.A. Program modernizacyjny infrastruktury Comarch	CaixaBank S.A. Oddział w Polsce	3 500	EUR	1 399 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 016 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	23.08.2023	Oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	12 980	PLN			7 463 (wobec 9 983 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.03.2022	brak

Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	17 691	PLN		766 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	31.01.2019	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 475	PLN		2 991 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	Poreczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 474	PLN		737 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.07.2019	brak
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	3 139	PLN		2 745 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	brak
Comarch Polska S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	1 200	PLN		900 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.09.2019	Poreczenie Comarch S.A.
Comarch S.A. dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	999	PLN		999 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.12.2019	brak

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej. W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej dotyczy kredytów oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową. Grupa prowadzi optymalizację kosztów odsetkowych poprzez stały monitoring struktury stóp procentowych i odpowiednie dopasowanie bazowej stopy procentowej kredytu lub transakcje zabezpieczające IRS.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej

	Do 6 miesiący	6-12 miesiący	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Kredyty i pożyczki	18 636	20 969	118 365	67 231	225 201
Odsetki	(494)	-	-	-	(494)
Razem	18 142	20 969	118 365	67 231	224 707
Stan na 31 grudnia 2018 r.					
Kredyty i pożyczki	20 740	19 997	126 877	48 133	215 747
Odsetki	(470)	-	-	-	(470)
Razem	20 270	19 997	126 877	48 133	215 277

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Od 1 do 2 lat	38 755	33 701
Od 2 do 5 lat	88 122	84 664
Powyżej 5 lat	48 133	67 231
	175 010	185 596

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
W walucie polskiej	16 601	12 484
W EUR (równowartość w zł)	198 676	212 223
	215 277	224 707

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy:

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kredyty bankowe	1,61%	1,64%
Pożyczki	2,56%	3,66%

3.18.2. Odnawialne kredyty bankowe

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu wg umowy		Kwota kredytu pozostała do spłaty		Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta			
Comarch S.A.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	20.12.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch S.A.	mBank S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	10 000	PLN	0	PLN	WIBOR O/N + marża banku	14.03.2019	oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
--------------	------------	---	--------	-----	---	-----	-------------------------	------------	--

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Linie kredytowe w rachunku bieżącym przyznane, wygasające w ciągu jednego roku, w tym:	60 000	55 422
– wykorzystane na dzień bilansowy	0	3 018
– dostępne na dzień bilansowy	60 000	52 404

3.18.3. Zmiany w zakresie zobowiązań kredytowych

	BO 2017	Przepływy pieniężne - zmniejszenia	Przepływy pieniężne - zwiększenia	Zmiany niepieniężne Efekt różnic kursowych	Zmiany w wartości godziwej	BZ 2018
Pożyczki/kredyty krótkoterminowe i długoterminowe	224 707	(61 998)	45 942	6 626	-	215 277
Zobowiązania leasingowe	611	(168)	295	-	-	738
Zobowiązania z działalności finansowej	225 318	(62 166)	46 237	6 626	-	216 015

3.19. Pozostałe zobowiązania finansowe

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	738	611
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>328</i>	<i>165</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>410</i>	<i>446</i>
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Razem	738	611

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki MKS Cracovia SSA, spółki zależnej Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość tych zobowiązań wynosi 738 tys. PLN. Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona 31 sierpnia 2018 do akcjonariuszy spoza Grupy.

3.20. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

Długoterminowe	Rezerwy na kary umowne	Rezerwy na koszty spraw sądowych	Rezerwy na podatki	Rezerwy na koszty pozostałe	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2018 r.	-	-	-	-	-
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	-	-	-	-	-
- utworzenie dodatkowych rezerw	-	-	-	-	-
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 r.	-	-	-	-	-

Krótkoterminowe	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	(453)	348	(1 119)	2 222	(5 788)	(4 790)
- utworzenie dodatkowych rezerw	20 506	24 109	4 909	19 608	81 407	150 539
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	(20 959)	(23 761)	(6 028)	(17 386)	(87 195)	(155 329)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Stan na 1 stycznia 2018 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Zmiana:	(184)	(1 749)	20 762	568	11 441	30 838
- utworzenie rezerw	26 831	22 230	43 490	24 371	91 203	208 125
- wykorzystanie rezerw	(27 015)	(23 979)	(22 728)	(23 803)	(79 762)	(177 287)
Stan na 31 grudnia 2018 r.	3 743	12 006	40 419	29 541	77 543	163 252

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy. Koszty okresu bieżącego dotyczą głównie rezerw utworzonych na koszty niezbędne do poniesienia w związku z działalnością bieżącą, z tytułu badania sprawozdań finansowych, kosztów archiwizacji i innych administracyjnych oraz rozliczeń z tytułu kart kredytowych. Rezerwy na koszty kontraktów dotyczą rozpoznania przewidywanych strat na kontraktach.

Struktura łącznej kwoty rezerw:

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Długoterminowe	-	-
Krótkoterminowe	163 252	132 414

3.21. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Zobowiązania handlowe	59 163	75 071
Zaliczki otrzymane na poczet usług i dostaw	1 098	986
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	195	1 323
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	63 993	38 906
Zobowiązania inwestycyjne	2 685	11 542
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	20 321	24 107
Przychody przyszłych okresów	33 264	21 176
Pozostałe zobowiązania	1 783	2 365
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	-	1 844
Razem	182 502	177 320

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.22. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 81 163 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 65 876 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 63 tys. PLN, na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 82 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 673 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN).

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („*letter of comfort*”) dla spółek zależnych: Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo, Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo oraz Comarch Polska S.A. ważne do 30 czerwca 2020 roku.

Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Linie kredytowe*	229 293	190 450
	229 293	190 450

(*) zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym opisane w pkt [3.18](#).

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 210 tys. PLN, z czego kwota z czego kwota 7 662 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 223 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 58 729 tys. PLN, z czego kwota 27 971 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 21 841 tys. PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2018 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 283 tys. PLN. W związku z prowadzonymi sprawami spornymi w 2018 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 6 572 tys. PLN.

3.23. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 688	42 043	63 731
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	976	292	1 268
Razem	22 664	42 335	64 999

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 31 grudnia 2018 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 1 268 tys. PLN (wobec 2 362 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2017 roku).

3.24. Przychody ze sprzedaży

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży produktów i usług		
Przychody ze sprzedaży usług informatycznych	938 878	826 269
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania własnego	207 271	175 174
Wyroby gotowe	42 216	1 371
Przychody ze sprzedaży usług medycznych	11 666	10 868
Przychody z pozostałej sprzedaży	36 070	43 278
Razem	1 236 101	1 056 960
Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów		
Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego	55 728	10 096
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania obcego	24 041	13 475
Przychody z pozostałej sprzedaży (usługi obce, inne)	53 749	44 579
Razem	133 518	68 150
Ogółem przychody ze sprzedaży	1 369 619	1 125 110

3.25. Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów

I/1 Koszty wg rodzaju	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych	65 205	64 309
Koszty świadczeń pracowniczych	727 829	685 108
Zmiana stanu produktów i produkcji w toku	63 936	(29 660)
Zużycie surowców i materiałów pomocniczych	34 880	23 640
Usługi obce	172 275	186 932
Podatki i opłaty	12 215	12 312
Pozostałe koszty	59 769	56 248
Koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu i dystrybucji oraz koszty ogólnego zarządu, w tym:	1 136 109	998 889
- koszt wytworzenia	883 133	765 947
- koszty sprzedaży	139 417	134 529
- koszty ogólne	106 123	98 076
- różnice kursowe od zobowiązań	7 436	337
I/2 Koszt sprzedanych towarów i materiałów	115 436	60 130
I/3 Koszty realizacji prac w ramach projektów unijnych	2 037	6 336
I/4 Łączne koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu, ogólnego zarządu, towarów i materiałów oraz realizacji prac w ramach projektów unijnych	1 253 582	1 065 355

II. Koszty świadczeń pracowniczych	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Koszty wynagrodzeń	617 050	581 127
Koszty ubezpieczeń społecznych	97 124	90 690
Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	1 733	2 032
Szkolenia	3 768	3 907
Koszty BHP	1 214	1 166
Pozostałe	6 940	6 186
Razem	727 829	685 108

3.26. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne i zyski	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Otrzymane odszkodowania komunikacyjne	252	85
Przedawnione zobowiązania	3	-
Rozwiązanie odpisów aktualizujących należności	3 844	4 222
Otrzymane kary umowne	-	-
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	12 744	10 841
Zwrot podatku VAT	-	-
Dotacje	-	38
Inne	3 317	2 487
Razem	20 160	17 673

3.27. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne i straty	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Odpis aktualizujący wartość aktywów (utrata wartości)	2	303
Składki członkowskie	1 305	732
Darowizny	255	1 733
Strata ze zbycia i likwidacji aktywów trwałych	86	5 145
Odpis aktualizujący wartość należności	40 819	6 394
Odszkodowania	27	295
Inne	6 160	4 462
Razem	48 654	19 064

3.28. Koszty finansowe – netto

Pozostałe przychody operacyjne i zyski	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Koszty odsetek, w tym:	(3 797)	(2 976)
- odsetki od pożyczek i kredytów	(2 986)	(2 889)
- inne	(811)	(87)
Zyski z odsetek od lokat	667	1 730
Zyski ze zbycia papierów wartościowych	0	-
Zyski/(straty) ze zbycia aktywów finansowych	6 485	13 048
Zyski/(straty) różnice kursowe netto (nota 3.30)	(8 762)	6 849
Wycena wartości godziwej instrumentów finansowych i inwestycji	(7 968)	13 255
Inne, w tym:	(576)	(39)
- odszkodowania i kary finansowe	-	-
- pozostałe	(576)	(39)
Razem	(13 951)	31 867

3.29. Podatek dochodowy

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Podatek bieżący	34 174	15 450
Podatek odroczony	(4 145)	5 588
Razem	30 029	21 038

Podatek dochodowy od zysku brutto Grupy przed opodatkowaniem, różni się w następujący sposób od teoretycznej kwoty, którą uzyskano by stosując średnią ważoną stawkę podatku mającą zastosowanie do zysków konsolidowanych spółek:

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zysk brutto skonsolidowany przed opodatkowaniem	62 480	87 149
Różnice pomiędzy zyskiem brutto a podstawą opodatkowania:		
- korekty konsolidacyjne	(36 580)	3 149
- wyłączenia strat spółek konsolidowanych	82 889	50 798
Suma zysków brutto jednostek konsolidowanych (nominalna podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym przy założeniu zgodności zysku bilansowego z podstawą opodatkowania)	108 789	141 096
Podatek wyliczony stawką nominalną od zysku brutto	26 771	28 405
Wielkość nominalnej stawki podatkowej	24,61%	20,13%
Trwałe i przejściowe różnice pomiędzy zyskiem brutto a rzeczywistą podstawą opodatkowania, w tym:	35 880	(48 380)
- wykorzystanie uprzednio rozpoznanych strat podatkowych	(14 047)	(23 009)

- różnice pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem a zyskiem brutto	137 836	(6 878)
- dochód zwolniony z tytułu prowadzenia działalności w SSE	(78 710)	(15 057)
- dochód nie podlegający opodatkowaniu (płatnikami podatku są udziałowcy)	-	-
- inne - dochody zwolnione	(9 199)	(3 436)
Podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym	144 669	110 513
Podatek wyliczony według stawki podatkowej w Grupie	34 174	26 105
Wielkość efektywnej stawki podatkowej	31,41%	18,26%

Władze podatkowe kraju jednostki dominującej mogą przeprowadzić kontrolę ksiąg rachunkowych i rozliczeń podatkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku, w którym złożono deklaracje podatkowe i obciążyć Grupę dodatkowym wymiarem podatku wraz z karami i odsetkami. W opinii Zarządu jednostki dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań z tego tytułu.

3.30. Zyski (straty) kursowe – netto

Różnice kursowe powiększające (koszty)/przychody w rachunku zysków i strat uwzględnione zostały w następujących pozycjach:

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży	6 952	(18 968)
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	(7 437)	(337)
Koszty finansowe netto	(8 762)	6 849
Razem	(9 247)	(12 456)

3.31. Zysk na akcję

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	30 616	64 626
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Zysk na akcję zwykłą (w zł)	3,76	7,95
Rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na akcję zwykłą (w zł)	3,76	7,95

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji.

3.32. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

3.32.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	270	791
Thanks Again LLC	1 056	1 075
Metrum Capital S.A.	-	2
	1 326	1 868
	1 326	1 868

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- porównywalnej ceny rynkowej,
- metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.32.2. Zakupy towarów i usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zakupy towarów:		
SoInteractive S.A.	-	188
Thanks Again LLC	-	-
	-	188
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	1 441	4 894
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	1 341	3 455
	2 782	8 349
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	32	5 090
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	32	5 090
Razem	2 814	13 627

Cenę usług i towarów negocjuje się zwykle z podmiotami powiązаныmi stosując jedna z wymienionych powyżej metod. W okresie objętym sprawozdaniem nie było żadnych istotnych transakcji z innymi niż wymienione powyżej podmiotami powiązаныmi.

3.32.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Należności od podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	213	775
Thanks Again LLC	3	3 937
	216	4 712
Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	194	1 322
Thanks Again LLC	1	1
	195	1 323

3.32.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązanymi osobowo

	12 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	4 414	2 921
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	4 998	191
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	11 405	2 104
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	16 703**	8 480*
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	2 814	13 627
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 326	1 868
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	776	-
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	1 520	828

*) Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 000 tys. PLN udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym Comarch S.A. przez spółkę Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

***) Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 353 tys. PLN udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym Comarch S.A. przez spółki Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A oraz Comarch S.A.. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

3.33. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2018 i w 2017 roku

W 2018 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 20 396 170,67 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2018 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 7 188 110,65 zł. W 2017 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 22 659 151,86 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2017 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 7 479 706,91 zł.

Wynagrodzenia podane w niniejszej nocie obejmują wynagrodzenia rzeczywiście wypłacone w 2018 roku (w tym wynagrodzenia premiiowe za okresy wcześniejsze, objęte rezerwami na dzień 31 grudnia 2017 r.). Wynagrodzenia nie obejmują niewypłaconych premii za rok 2018 (objętych rezerwami na dzień 31 grudnia 2018 r.).

ROK 2017 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wypłacone przez Comarch S.A.	Wypłacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	7 484 267,84	6 106 408,37	13 590 676,21
2	Marcin Dąbrowski	1 673 139,29	288 125,36	1 961 264,65
3	Paweł Prokop	342 748,57	145 792,90	488 541,47
4	Andrzej Przewięźlikowski	642 963,28	152 854,30	795 817,58
5	Zbigniew Rymarczyk	1 679 465,18	313 257,10	1 992 722,28
6	Konrad Tarański	620 662,66	321 365,40	942 028,06
7	Marcin Warwas	2 736 198,13	151 903,48	2 888 101,61
	Razem	15 179 444,95	7 479 706,91	22 659 151,86

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	220 000,00	985 147,93	1 205 147,93
2	Maciej Brzeziński	55 425,11	0,00	55 425,11
3	Robert Bednarski	55 540,23	0,00	55 540,23
4	Danuta Drobniak	55 000,00	0,00	55 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	55 000,00	0,00	55 000,00
6	Anna Ławrynowicz	55 014,73	0,00	55 014,73
7	Anna Pruska	55 000,00	385 371,75	440 371,75
	Razem	550 980,07	1 370 519,68	1 921 499,75

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	2 995 540,50
2	Piotr Piątosa	0,00
3	Paweł Prokop	56 308,50
4	Piotr Reichert	0,00
5	Zbigniew Rymarczyk	49 300,50
6	Konrad Tarański	15 912,00
7	Marcin Warwas	15 912,00
	Razem	3 132 973,50

W pkt [3.16.3](#) niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

ROK 2018 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	6 574 701,73	5 779 595,04	12 354 296,77
2	Marcin Dąbrowski	312 612,60	307 218,00	619 830,60
3	Paweł Prokop	264 420,38	158 920,73	423 341,11
4	Andrzej Przewięźlikowski	321 293,26	153 609,00	474 902,26
5	Zbigniew Rymarczyk	2 354 311,29	314 938,73	2 669 250,02
6	Konrad Tarański	705 404,15	312 499,42	1 017 903,57
7	Marcin Warwas	2 675 316,61	161 329,73	2 836 646,34
	Razem	13 208 060,02	7 188 110,65	20 396 170,67

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	240 000,00	1 025 749,70	1 265 749,70
2	Maciej Brzeziński	60 000,00	0,00	60 000,00
3	Robert Bednarski	60 000,00	0,00	60 000,00
4	Danuta Drobniak	60 000,00	0,00	60 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	60 000,00	0,00	60 000,00
6	Anna Ławrynowicz	60 000,00	0,00	60 000,00
7	Anna Pruska	60 000,00	19 282,03	79 282,03
	Razem	600 000,00	1 045 031,73	1 645 031,73

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	2 995 540,50
2	Marcin Dąbrowski	0,00
3	Paweł Prokop	45 000,00
4	Andrzej Przewięźlikowski	0,00
5	Zbigniew Rymarczyk	49 845,00
6	Konrad Tarański	15 912,00
7	Marcin Warwas	15 912,00
	Razem	3 122 209,50

W pkt [3.16.3](#) niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

3.34. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

3.34.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.34.2. Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 1 marca 2019 r. do 29 kwietnia 2019 r.

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania raportu kwartalnego za cztery kwartały 2018 roku, tj. 1 marca 2019 r. oraz w dniu 29 kwietnia 2019 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 1 marca 2019 r.		Stan na 29 kwietnia 2019 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 080	0,45	30 150*	0,45
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	33 230	0,22	33 538**	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

*) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

**) W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienie dotyczyło transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

3.35. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

3.35.1. Aktywo i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W roku 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 125 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 10 700 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 9 802 tys. PLN oraz utworzenia w wysokości 4 736 tys. PLN Rozwiązano utworzone na 31 grudnia 2017 r. aktywo z tytułu działalności strefowej w wysokości 8 863 tys. PLN a jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w wysokości planowanego do osiągnięcia dochodu strefowego w roku 2019 (kwota 11 162 tys. PLN). Aktywo to będzie rozwiązywane na przestrzeni roku 2019 w proporcji do osiąganego dochodu strefowego. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł + 3 808 tys. PLN.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2018 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 57 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 193 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 5 473 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto roku 2018 wyniósł +4 145 tys. PLN.

3.35.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2018 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 485 tys. PLN (podczas gdy w 2017 roku zmniejszyły o 19 429 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Grupy Comarch o 8 762 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 6 628 tys. PLN). Wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczony od ich wyceny, zmniejszyły wynik netto Grupy o 1 426 tys. PLN (podczas gdy w roku 2017 zwiększyły o 24 493 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za rok 2018 wyniósł -10 673 tys. PLN (+11 692 tys. PLN w roku 2017).

3.35.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności

W okresie 12 miesięcy 2018 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 40 819 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 844 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.35.4. Utworzenie rezerwy na wypłatę gwarancji dobrego wykonania dotyczącej projektu ZUS KSI

W związku ze złożeniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty z gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS), Grupa Comarch utworzyła rezerwę w wysokości 24,2 mln PLN, która została uwzględniona w sprawozdaniu finansowym Grupy Comarch za rok 2018, co spowodowało odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch Comarch za rok 2018.

3.36. Zdarzenia po dacie bilansu

3.36.1. Daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku

W dniu 4 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2019](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2019 roku:

Skonsolidowane raporty kwartalne zawierające skrócone skonsolidowane sprawozdania finansowe i skrócone jednostkowe sprawozdania finansowe:

- 1) IV kwartał 2018 w dniu 01.03.2019 r.
- 2) I kwartał 2019 w dniu 17.05.2019 r.
- 3) II kwartał 2019 – Zgodnie z zasadami § 79 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Comarch S.A. nie będzie publikować raportu kwartalnego i skonsolidowanego raportu kwartalnego za II kwartał 2019 r.
- 4) III kwartał 2019 w dniu 15.11.2019 r.

RAPORTY ROCZNE I PÓŁROCZNE:

- 1) Raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.
- 2) Skonsolidowany raport roczny za 2018 rok w dniu 29.04.2019 r.
- 3) Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2019 roku w dniu 30.08.2019 r.

3.36.2. Oświadczenie ZUS o częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie umowy na świadczenie usług utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-4-2018](#) z dnia 2 marca 2018 r. o podpisaniu umowy przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej: „ZUS”) na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej: „Umowa”), Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-2-2019](#) w dniu 20 lutego 2019 r. o otrzymaniu oświadczenia ZUS informującego o definitywnym częściowym zakończeniu stosunku zobowiązaniowego powstałego na gruncie Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz Metryk Powiązanych i Integratora, ze skutkiem natychmiastowym. W zakresie Metryk Niezaliczonych ZUS złożył oświadczenie o odstąpieniu od Umowy, w zakresie Metryk Powiązanych i Integratora, ZUS złożył oświadczenie o częściowym wypowiedzeniu Umowy.

Według oświadczenia ZUS w zakresie nieobjętym wypowiedzeniem lub odstąpieniem Umowa pozostaje w mocy. Jako powód odstąpienia od Umowy w zakresie Metryk Niezaliczonych oraz częściowego wypowiedzenia umowy ZUS wskazuje niepowodzenie w weryfikacji gotowości Comarch w zakresie 7 Metryk Niezaliczonych, co w opinii ZUS implikuje także konieczność wypowiedzenia Umowy w zakresie 23 Metryk Powiązanych oraz w zakresie pełnienia roli Integratora.

Ryczałtowa wartość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu świadczenia usług objętych oświadczeniem ZUS wynosi 1 908 542 PLN netto miesięcznie.

W związku ze złożonym częściowym wypowiedzeniem Umowy ZUS wezwał Konsorcjum do zapłaty kary umownej w wysokości 10% wartości wynagrodzenia brutto, tj. do zapłaty kwoty 24 203 300,40 PLN w terminie 7 dni od dnia otrzymania oświadczenia ZUS.

W opinii Zarządu Comarch S.A. nie zaistniały przesłanki do odstąpienia od jakiegokolwiek części Umowy lub jej częściowego wypowiedzenia. Ponadto, naliczając karę umowną ZUS powołuje się na postanowienia umowy nie mające zastosowania do częściowego wypowiedzenia/odstąpienia od umowy na podstawach wskazanych w oświadczeniu ZUS. Comarch S.A. informuje również, że Konsorcjum realizuje postanowienia Umowy i potwierdza gotowość do przejęcia 1 marca 2019 r. całości usług utrzymania ZUS KSI zgodnie z harmonogramem. W ramach sprawdzianów kompetencji wykonanych przez ZUS do dnia 30 stycznia 2019 potwierdzone zostało kompletne przygotowanie merytoryczne Konsorcjum w zakresie funkcji Integratora oraz w zakresie 67 metryk z 74 metryk ogółem. Częściowe wypowiedzenie Umowy przez ZUS nastąpiło przed zakończeniem okresu przejściowego, co do zasady pozbawiło Konsorcjum możliwości dowiedzenia swoich kompetencji w okresie przewidzianym Umową. W opinii zarządu Comarch S.A. działania podjęte przez ZUS stanowią istotne naruszenie warunków Umowy i prawa, w związku z tym Konsorcjum wezwie ZUS do respektowania jej zapisów i jest gotowe do dochodzenia swoich praw, w tym odszkodowania, na drodze sądowej. Zarząd Comarch S.A. stoi na stanowisku, że nie ma podstaw do żądania przez ZUS od Konsorcjum zapłaty kary umownej.

Zarząd Comarch S.A. uznał niniejszą informację za poufną z uwagi na jej potencjalnie cenotwórczy charakter i jednocześnie informuje, że w ocenie Zarządu opisana sytuacja nie będzie mieć istotnego negatywnego wpływu na sytuację finansową i gospodarczą Grupy Comarch.

3.36.3. Informacje o transakcjach na akcjach Comarch S.A.

W dniu 4 marca 2019 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osób pełniących obowiązki zarządcze powiadomienia o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Powiadomienia dotyczyły transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 308 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 156,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 48 048 PLN oraz transakcji nabycia w dniu 4 marca 2019 r. 70 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 157,00 PLN za 1 akcję, której wartość wyniosła 10 990 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi nr [RB-3-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r. i [RB-4-2019](#) z dnia 4 marca 2019 r.

3.36.4. Żądanie wypłaty z gwarancji dobrego wykonania dot. kontraktu ZUS KSI

W dniu 11 kwietnia 2019 roku Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-5-2019](#), że otrzymał od banku CaixaBank S.A. oddział w Polsce informację o złożeniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) żądania wypłaty gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (Umowa KSI ZUS) w wysokości 24.203.300,40 PLN. Gwarancja bankowa została udzielona ZUS na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska SA zgodnie z postanowieniami Umowy KSI ZUS, o zawarciu której Spółka informowała w raporcie bieżącym RB-4-2018 z dnia 2 marca 2018 roku. Termin wypłaty z gwarancji wynosi 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty. W związku z wpłynięciem do banku żądania wypłaty z gwarancji bankowej Grupa Comarch utworzyła rezerwę w wysokości 24,2 mln PLN, która została uwzględniona w sprawozdaniu finansowym Grupy Comarch za rok 2018, co spowodowało odpowiednie zmniejszenie wyniku operacyjnego i wyniku netto Grupy Comarch za rok 2018. Ewentualna wypłata gwarancji nie będzie miała istotnego wpływu na sytuację finansową Comarch S.A. oraz pozostaje bez wpływu na działalność operacyjną Spółki. W opinii Zarządu Comarch S.A. złożenie przez ZUS żądania wypłaty z gwarancji jest bezzasadne. Jeżeli gwarancja zostanie wypłacona, Zarząd Comarch S.A. podejmie kroki prawne zmierzające do jej zwrotu przez ZUS.

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-5-2019](#) z dnia 11 kwietnia 2019 r. o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce informacji o wpłynięciu żądania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych („ZUS”) dotyczącego wypłaty kwoty 24.203.300,40 PLN z wystawionej na zlecenie konsorcjum firm Comarch S.A. i Comarch Polska S.A. gwarancji bankowej należytego wykonania Umowy na usługę wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS, Zarząd Comarch S.A. poinformował w dniu 23 kwietnia 2019 roku raportem bieżącym nr [RB-6-2019](#) o otrzymaniu od banku CaixaBank S.A., oddział w Polsce, informacji o wpłynięciu oświadczenia od ZUS o odroczeniu wykonania powyższego żądania do 31 maja 2019 roku, na czas prowadzenia rozmów ugodowych. Pierwotny termin wypłaty z gwarancji wynosił 14 dni od dnia otrzymania przez bank żądania wypłaty, tj. upływał 25 kwietnia 2019 r.

3.36.5. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch w okresie od 1 stycznia 2019 roku do dnia 29 kwietnia 2019 r. zawarła nowe kontrakty terminowe na wartość 2 500 tys. EUR. Wartość netto kontraktów forward nierozliczonych na dzień 29 kwietnia 2019 r. wynosiła 29 200 tys. EUR, oraz 3 300 tys. USD. Kontrakty forward zapadają w terminie do 24 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe typu forward zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie lub koszty ustalone są w walutach obcych.

3.36.6. Transakcje zamiany stopy procentowej IRS

Nie wystąpiły.

3.37. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 210 tys. PLN. Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 58 729 tys. PLN.

3.38. Zarządzanie kapitałem

Głównym celem zarządzania kapitałem Grupy jest utrzymanie bezpiecznej struktury zadłużenia Grupy oraz dotrzymanie wskaźników zadłużenia wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę. Grupa posiada możliwość zarządzania strukturą kapitałową w zależności od zmian warunków ekonomicznych poprzez np. zaciągnięcie lub spłatę kredytów, emisję nowych akcji, wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. W 2018 roku Grupa nie dokonywała zmian w celach i polityce zarządzania kapitałem.

Grupa dokonuje kwartalnego monitoringu stanu kapitałów analizując głównie wskaźnik wypłacalności, który jest obliczany jako iloraz wartości kapitału własnego i wartości aktywów ogółem.

	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kapitał własny	896 108	851 190
Aktywa ogółem	1 665 945	1 508 452
Wskaźnik wypłacalności	53,00%	56,00%

W trakcie roku 2018 wskaźnik wypłacalności osiągnął poziom zbliżony do ubiegłego roku. Utrzymywany jest on na bardzo bezpiecznym poziomie, zapewniającym Grupie potencjalną możliwość znacznego zwiększenia zadłużenia (pozyskania finansowania zewnętrznego) w przypadku wystąpienia takiej potrzeby.

W trakcie roku 2018 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

29.04.2019 r.

PODPISY CZŁONKÓW ZARZĄDU

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO / FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO / FUNKCJA	PODPIS
Maria Smolińska	Główny Księgowy	

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a
31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/
